

הישיבה השלושים-ושמונה של הכנסת החמישית

יום רביעי, כ"א כסלו תשכ"ב (29 נובמבר 1961)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.05

א. מינוי סגן שר החינוך והתרבות

לכנסת, כי הממשלה, בתוקף סמכותה לפי סעיף 11א (א) לחוק המעבר, תש"ט—1949, החליטה בישיבתה מיום י"ח בכסלו תשכ"ב, 26 בנובמבר 1961, לאשר את מינויו של חבר הכנסת הרב קלמן כהנא לתפקיד סגן שר החינוך והתרבות, בנוסף על סגן השר חבר הכנסת עמי אסף.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
אבקש את שר החינוך והתרבות למסור הודעה על מינוי סגן שר.

שר החינוך והתרבות א. אבן:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להודיע

ב. שאילתות ותשובות

בורה, ואילו התחרות היתה על שני נושאים גם יחד: הגבורה והשואה.

שר-הדואר א. ששון:
אני מוכן לענות אחר-כך.

2. כריכה פגומה של מדריך הטלפון
חבר-הכנסת ב. עוזיאל שאל את שר הדואר ביום כ"ח בחשון תשכ"ב (7 בנובמבר 1961):

מנויים רבים מתלוננים על כך שכריכתם של ספרי הטלפון החדשים היא גרועה ביותר ודפי הספר נתלשים מהם בקלות, — דבר הפוגם כמוכרן ביעילות בשימוש בספר ובמקרים רבים מוציאו מכלל שימוש.

אי לכך אבקש מאת כבוד השר להשיבני:

1. מהי הסיבה שכריכתם של ספרי הטלפון החדשים היא כה גרועה?

2. מה בדעת כבוד השר לעשות ובאילו צעדים נלקט על מנת לתקן הדבר?

שר-הדואר א. ששון:

הכריכה הבתלי-יציבה של מדריך הטלפון נובעת מתקלה שאירעה בכריכה של המדפוס הממשלתי.

בהיודע דבר התקלה, הוחזרו לדפוס הממשלתי המדפוסים שנתרו במלאי — כעשרת אלפים טפסים — לתיקון הכריכה. מלאי זה נועד מלכתחילה לאספקה לתאי טלפון ציבוריים ולמנויים חדשים.

למנויים הקיימים חילקו בשעתו 90,000 טפסים של מדריך הטלפון, והמלאי הקיים לא יספיק, לכן, להחלפתם; במידת האפשר ישמש הדואר במלאי המדפוסים עם כריכה מתוקנת כדי להחליף את המדריך לאלה מבין המנויים הנוקפים לו לעתים קרובות ואשר לכן תהליך התבלות של מדריך הטלפון פון אצלם הוא מהיר.

משרד הדואר קיים בירור עם המדפוס בנוון והובטחו התנאים למניעת תקלה דומה בעתיד.

3. מניעת ליקויים במדריך הטלפון
חבר-הכנסת י. שופמן שאל את שר הדואר ביום כ"ח בחשון תשכ"ב (7 בנובמבר 1961):

מדריך הטלפונים, אשר חולק לאחרונה, כריכתו בוצעה ברשלנות משולעת, אשר באף אחד מהם ביטוי לגי

היו"ר נ. גיר-רפאלקס:
נשמע כעת שאילתות ותשובות.

1. בול זכרון למאבק הגבורה
נגד הנאצים

חברת-הכנסת א. תלמי שאלה את שר הדואר ביום כ"ד בחשון תשכ"ב (3 בנובמבר 1961):

בעתונות נתפרסמו שלושת הבולים אשר זכו בפרס בתחרות על הנושא "השואה והגבורה". שלושת הבולים מציינים בביצוע נאה, אך מבטאים בצורה אמנותית את השואה בלבד: האש, הנרות, תיל וטלית.

השואה היא הנושא האחד של התחרות, ואילו הנושא השני — הגבורה — נתעלמו ממנו השופטים ובוזה לא מילאו את הוראות התחרות. אי לזאת הנני מתכבד לשאול:

(1) באיזה מהבולים שזכו בפרס באה לביטוי גבורת העם בתקופה שהיתה רצופה סבל וגם מעשי גבורה מפוארים?

(2) האם אין לתקן את העוול על ידי הוצאת בול שיבטא את המאבק המזוין באויב הנאצי ועורויו על ידי מורדי הגיטאות, הפרטיזנים והעם?

(3) האם אין לראות באי-הוצאת בול המוקדש לגבורה — המעטת דמיות התקופה ופגם מחנך רציני?

שר-הדואר א. ששון:

(1) הבול המראה שלהבת ובתוכה הקריאה "שמע ישראל" מסמל לדעת השופטים והיועצים האמנותיים את השואה ואת הגבורה גם יחד.

(2) מאחר שלא עלה בידי המשרד לקבל הצעה הולמת לבול זכרון על הנושא "השואה והגבורה", הוכרו בשיתוף עם "יד ושם" על תחרות פומבית של ציורים למטרה הנ"ל. מתוך 326 תרשימים שהוגשו על ידי 184 ציירים מהארץ ומחוץ-לארץ, נבחרו שלושה שקיבלו הפרסים.

(3) נראה, למיכך, שאין סיכוי סביר כי ימצא ביטוי הולם יותר לבול בשני הנושאים הנ"ל.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס:

שאלוה נוספת לחברת-הכנסת תלמי.

אמה תלמי (מפ"ם):

הייתי רוצה לדעת, אדוני השר, באיזו מידה מבוטאת בבולים הגבורה, כיוון שהסמלים אשר נבחרו, עם כל הצורה האמנותית הרגשית שבהם, אין באף אחד מהם ביטוי לגי

בתחילת שנת הלימודים פנו אלינו הורים ממקומות שונים מחוץ לתל-אביב בקשר לקבלת ילדיהם לבית-ספר "ניב", אך מחוסר חדרים לא היה באפשרותנו לקבלם.

עלי לציין, כי לא היתה השבתת לימודים של כיתת ילדים חרשים והכחנה היא ל־10 ילדים שלא נתקבלו, כאמור לעיל, בגלל חוסר חדרים.

ברם בשים לב למצב המיוחד ובמטרה למצוא פתרון לבעיית סידורם של הילדים מוכי הגורל במסגרת לימודית, אנו עומדים עתה לקבל 2 חדרים בבנין סמוך, אותם שכרנו במיוחד לצורך זה.

לבסוף יציין, כי בתכניתנו להקים בנין חדש לבית-הספר הנ"ל, והוא ייכלל בתכנית הבניה לשנת התקציב 1962/63 או 1963/64.

5. הספקת ספרים לתלמידי בית-הספר הממלכתי-דתי בגני-תקוה
חברת-הכנסת פ. זוארץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ג בחשוון תשכ"ב (23 באוקטובר 1961):

בית-הספר הממלכתי-דתי בגני-תקוה שעלי-יד פתח-תקוה, הקיים זה שבע שנים, מונה 130 תלמידים מכיתה א' עד ד'. המועצה המקומית היא עניה ואינה יכולה לספק לתלמידי ספרי לימוד וקריאה. רוב רובם של ההורים הם במצב דומה, וכך מתחנכים 130 ילדי ישראל, מכיתה א' עד ד', על-פי ספרים ישנים (מתקופת 12 ביצים בגרוש), שנתרמו על-ידי בתי-ספר ממלאי הספרים הישנים והמשומשים שלהם. מכיתה ד' ומעלה אין לתלמידים שום ספר.

אני מתכבד איפוא לשאול את כבוד השר:

האם אין כבודו חושב שמצב זה אסור לו שיימשך, ומן הראוי שמשדרו יתן לבית-הספר הנ"ל מעמד של בית-ספר מוזק, לפחות מבחינת הספקת ספרים — כשם שנהג בעבר לגבי בתי-ספר במצב דומה?

שר-החינוך והתרבות א. אבן:

בירור הענין, אותו מעלה חברת-הכנסת זוארץ, הוטל על הממונה על מחוז המרכז מטעם משרד הפנים ועל מפקח מחוז המרכז. מסקנות הבידיקה הוכיחו, כי מצבה הכספית הכללית של השרות המקומית תקין ואין צורך דוחק להשתתפותו נוספת של הכמשלה.

כפי שודאי ידוע לחברת-הכנסת זוארץ, תקציבו של משרד החינוך מוגבל ואיננו מאפשר תוספת של ישוב נוסף לרשימת המוחזקים, פרט ולקודות ישוב חזרות באזורי פיתוח. אינני רואה כל אפשרות לקבוע למועצה המקומית גני-תקוה מעמד של ישוב מוזק.

עם זאת הוריתי למפקח מחוז המרכז להעניק במקרה הצורך לתלמידים נזקקים מענק חד-פעמי לרכישת ספרי לימוד.

6. התנהגותו של מנכ"ל מ. ד. ג. נ. ע
במסע טיול

חברת-הכנסת מ. נורוק שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ד בחשוון תשכ"ב (3 בנובמבר 1961):

בעתון "הארץ" מיום כ' בחשוון תשכ"ב (30 באוקטובר 1961) פורסמה כתבה על מנכ"ל מ. ד. ג. נ. ע בני נוער בטיול של ארבע כיתות בית-הספר התיכון בנהריה, שיצאו בשבוע שעבר למסע של ימים אחדים. ואלה דברי הכתבה: "ארבע כיתות בית-ספר תיכון בנהריה יצאו בשבוע שעבר למסע של ימים אחדים. בדרכם מירושלים לנען הגיעו

א. מרובות הטעויות בסדר העמודים;

ב. הכריכה היא כה בלתי-יציבה, עד שאחרי מספר ימים של שימוש בספרים, עמודים בודדים מתחילים פורחים מהם; ג. בכרך א', אחרי עמוד 110, בא עמוד 201, ואחרי עמוד 463 בא עמוד 801.

אי לכך הנני מתכבד לשאול את כבוד השר:

מה בדעתו לעשות כדי למנוע להבא תקלות במדריך הטל-פונים ולדאוג לכך שהספרים יהיו נקיים מטעויות, וכן שהכריכה תהיה כשורה ותחזיק מעמד עד פרסום מדריך חדש?

שר-הדואר א. ששון:

1. שאלות א' וג' הן שאלה אחת.

אין טעויות בסדר העמודים, אף על פי שלעמודים שונים בספר ניתן מספור נבדל, המתחיל ב-201 או 801. הדבר נעשה ככוונה כדי לזרז הדפסת המדריך, כך למשל אפשר היה להדפיס בבת אחת את החלק האינפורמטיבי השווה בשני הכרכים והמתחיל במכוון במספר 801.

2. לשאלה ב', בענין הליקוי בכריכה — ראה תשובתי שניתנה זה עתה לשאלתה של חברת-הכנסת עזיאל.

4. סידורים נאותים בבית-ספר לילדים חרשים בתל-אביב

חברת-הכנסת ר. הקטין שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ז' בחשוון תשכ"ב (17 באוקטובר 1961):

בעמנונות התפרנסה ידיעה על השבתת הלימודים בכיתת ילדים חרשים בתל-אביב, מפאת חוסר מבנה. בתוספת לידיעה הזאת פורסם תיאור של תנאי הלימוד בבית-הספר הזה, אשר נמצאים ילדים בצפיפות בלתי-רגילה, בהעדר ציוד לימודי מקצועי להוראת ילדים חרשים, וגם על כך שכמה כיתות לומדות בפרוורים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

א. האם נכונה הידיעה?

ב. באם כן, איך קרה שדווקא ילדים מוכי גורל בגיל חוק חינוך חובה עוד לא התחילו בלימודים בגלל חוסר שיכון, בו בזמן שבתל-אביב נבנים בתי-ספר אחרים?

ג. מה בדעתו של כבוד השר לעשות כדי ליצור תנאים אשר יאפשרו התחלת הלימודים בכיתה המושבתת?

ד. באילו אמצעים בדעתו לאחוז כדי ליצור תנאים מתאימים ללימוד בשביל הילדים הללו?

שר-החינוך והתרבות א. אבן:

קיים נוהג בכנסת, שמי שנואם לאחר הופעת הבכורה של חבר אחר, מברך את עמיתו על הופעתו הראשונה. אמנם ידידי ששון אינו חבר הכנסת, ואין נוהג חל על חברי הממשלה — אף על פי כן, יורשה נא לברך את השר ששון על התייצבותו הראשונה בכנסת על משמר משרדו.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

שר החינוך והתרבות ישיב עכשיו על השאלתה של חברת-הכנסת הקטין.

שר-החינוך והתרבות א. אבן:

בית-ספר "ניב" מונה כיום 100 ילדים, מהם כ-50% הגרים מחוץ לתחום שיפוטתו של עיריית תל-אביב-יפו. העירייה הסכימה לקלוט ילדים אלה בהתחשב בכך שאין בסביבה הקרובה בית-ספר מסוגו.

את גרמניה כסיוור נתקבלה עלימי המלצת משרד החוץ לרגל הזמנה שנשלחה בשם נשיא הרפובליקה הפדרלית.

(2) חברי המשלחת עיינו בכל ארצות סיריהם ברכי לימוד בבתי-ספר מקצועיים ומסרו דו"ח בפני היחידות שא"ליהן הם משתייכים.

המשלחת לא בדקה ספרי לימוד בהיסטוריה, וענין זה, כידוע לשואל עצמו, לא היה כלל מתפקידה, שהצטמצמו בש"טח מצומצם ומוגדר של חינוך מקצועי.

8. תפקידו של מ. וורטהיים במשרד הסעד

חבר-הכנסת ש. ז. אברמוב שאל את שר הסעד ביום י"ט בכסלו תשכ"ב (27 בנובמבר 1961):

בשנתון הממשלתי תשכ"ב התפרסמה רשימת הפקידים הבכירים במשרד הממשלה השונים, ברשימת פקידו משרד הסעד כלול שמו של מ. וורטהיים וליד שמו צויין תפקידו כסגן המנהל הכללי למינהל.

אי לכך אבקש מאת כבוד השר להשיבני:

(1) האם משמש מ. וורטהיים בתפקיד המצויין בשנתון הממשלה?

(2) אם התשובה לשאלה הראשונה היא שלילית — מהי הסיבה לפרסום מטעה זה?

(3) הנכון הדבר שמר וורטהיים הגיש מועמדותו למשרת סגן מנהל כללי לעניני מינהל ונפסל על-ידי ועדת המכרז?

שר-הסעד י. בורג:

(1) הפקיד שאודותיו אתה שואל, ממלא במשרד הסעד, לפי דתקן, את התפקידים המוטלים על סגן מנהל כללי למינהל כל משרד שבן קיימת משרה כזאת.

(2) רשימת העובדים לפרסום בשנתון הממשלה נקבעה בהתאם לתפקידים הפונקציונליים כפי שהם מוגדרים בתקן המשרד, והעובדה לנציבות שירות המדינה, שהיא המחליטה סופית על פרטי הפרסום ומעבירה אותו לעורך השנתון.

(3) הפקיד לא נפסל.

9. עזרת לשכת הסעד לגברת פ. סטולר
חברת-הכנסת ר. הקטין שאלה את שר הסעד ביום י"ט בכסלו תשכ"ב (27 בנובמבר 1961):

בעתונות התפרסמה ידיעה, שאשה בת 62, פרידל סטולר, אם לשישה ילדים, אשר חמישה מהם נמצאים בארץ, משוטטת ברחובות פתח-תקוה רעבה לחם, בו בזמן שחמישה מששת ילדיה נמצאים בארץ. אנשי משטרה אספוה ונתנו לה אוכל ומקום לינה בתחנת המשטרה. למחרת אספו ביניהם כסף ושלוה לנהריה, באשר שחי בנחיה הנמצאות בפתח-תקוה אינן מוכנות לספל בה. כעבור מספר ימים מצאה משוטטת בחוצות נהריה, כי גם הבן סירב לספל באמו. לפי בקשתה נשלחה לבתה במגדל-אשקלון, אבל גם בת זו סירבה לספל באמה. והנה חזרה פרידל סטולר לפתח-תקוה והמשטרה במ' קום עומת חסרת-אונים מול המקרה הזה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

(א) הנכונה הידיעה הזאת?

(ב) אם כן, האם מוכן השר לפעול בהתאם לסעיפי החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות). תשי"ט—1959, כדי לבדוק אם יש בידי הבנים והבנות לעזור לאמם, ובאם כן — לחייבם?

(ג) אם יתברר שכל חמשתם מחוסרי יכולת, מה בדעתך של השר לעשות כדי למנוע בזיון וחרפת רעב מאשה לעת זיקנה?

לדרך קשה, בתוך ואדי, מדריך הגדנ"ע הורה אז — בניגוד לדעתם של המורים — ל-15 בני נוער שפיגרו בדרכם, לעלות על סוללת פסי ברזל כדי שיוכלו להדביק את חבריהם. לפתע נשמעה צפירת הרכבת. כמה מהנערים לא ידעו לאן לפנות, באשר מצד אחד נטוי קיר סלעים ישר ומצד שני — הואדי. צעקות התלמידים והמורים בתוך הואדי גרמו להם לכמה נע"רים שנשארו עומדים על הפסים בלי לדעת לאן להימלט. ברגע האחרון ממש ניגש אליהם המדריך והשליכם לתוך הואדי.

בשים לב לחומרת המעשה ולחרדת לבם של ההורים, הנני לשאול:

א. האם יורה כבוד השר על חקירה מיידית של מעשה המדריך הנ"ל?

ב. אם תוכח נכוונת המעשה — האם יורה להפסיק העסקת המדריך הנ"ל, שגילה חוסר אחריות מזהים לחיי בני אדם, במסגרת הגדנ"ע?

שר-החינוך והתרבות א. אבן:

הענין שמעלה חבר-הכנסת נורוק נבדק על ידינו ונמצא שהעובדות שהועלו ברשימה שהופיעה בעתון "הארץ" ב-30 באוקטובר 1961 רחוקות מדיוק.

מסתבר כי איש מהנוכחים במקום לא הושלך לואדי, ולאף אחד מהמטיילים לא צפויה היתה סכנת פגיעה גופנית ולא שררה בהלה בקרבם, כדברי הכתבה שפורסמה. ל-15 הנע"רים לא היו בין המפגרים, לא גלחו אל המדריך ואחר המור"רים כדרכם לחפש מעבר חציה נוח ליתר התלמידים. המדריך, שהבחין ברכבת המתקרבת, הזהיר את התלמידים מפניה והם הושבו בשולי הסוללה, בצידו הרחב של הואדי, ושם המתינו כולם למעבר הרכבת.

עם זאת ניתנו הנחיות מתאימות לכל מדריכי הגדנ"ע להימנע מלנוע סמוך לסוללות הרכבת בטיוילים שהם מנהלים.

7. פרטים על ביקור משלחת מחנכים מישראל בגרמניה המערבית

חבר-הכנסת ח. רובין שאל את שר החינוך והתרבות ביום ד' בכסלו תשכ"ב (12 בנובמבר 1961):

בקשר עם משלחת המחנכים שיצאה בקיץ שנה זו לביקור לימודים בגרמניה המערבית, ברצוני לשאול:

(1) מי היו המחנכים אשר השתתפו בביקור, לימודים זה?

(2) מי קבע אותם?

(3) מי החליט שמשלחת של מחנכים ישראלים יהודיים תצא לביקור לימודים בגרמניה המערבית?

(4) האם ביקור זה אורגן לאחר שמשד החינוך והתרבות עיין בספרי הלימוד בהיסטוריה שבהם משתמשים היום בבתי-הספר היסודיים והתיכוניים השונים בגרמניה המערבית?

(5) מי הזמין את המשלחת האמורה?

(6) מה ראו ומה למדו המבקרים הישראליים במוסדות החינוך הגרמניים ולמי מסרו דו"ח על ביקורם?

(7) האם הביאה אתה המשלחת הנ"ל דוגמות מספרי לימוד גרמניים במקצוע ההיסטוריה?

שר-החינוך והתרבות א. אבן:

(1) במאי 1961 יצאה משלחת מחנכים המורכבת ממר י. אביגד, מר ג. ברגסון, מר י. גינת ומר פ. זילברבלט לסויר בהולנד, צרפת, איטליה וגרמניה המערבית. ההחלטה לכלול

שר-הסעד י. בורג :

א) הידיעה נכונה חלקית, והנה פרטים לשם השלמת התמונה: פניה ראשונה ללשכת הסעד בקשר לגברת שאדור-תיה שאלה, נעשתה עליידי עסקנית ציבורית בשנת 1955. אולם לאחר חקירה נתברר, כי ילדי הגברת הנ"ל מוכנים לפד-נס את אבם ואין היא זקוקה לעזרת לשכת הסעד. לפי יוזמת המחלקה הסוציאלית של עיריית פתח-תקוה בוטחה הנ"ל בביתוה לאומי, ומאז יולי 1957 מקבלת היא קיצבת זיקנה. בחודש יוני 1961 ביקשה אחת הבנות את לשכת הסעד, כי תפעל למען סידורה של האם במוסד לקשישים. הועבדה הסר-ציאלית שטיפלה בענין, הציעה לה כמה הצעות וביקשה את הבת לשוב לשם המשך הטיפול. הבת לא שבה אלא בחודש אוקטובר 1961, כאשר התלוננה על הפרעות נפשיות אצל אמה. עוד באותו יום הופנתה האם ללשכת הבריאות הממשלתית בפתח-תקוה, ונבדקה ביום 7 בנובמבר 1961 בתחנת הבריאות. נקבע שהיא זקוקה למוסד סגור ובי"ב בנובמבר 1961 הוזמינה התחנה תור עבורה בבית-חולים, בהמלצה לסדרה במוסד סגור. עד לסידורה היה צורך בטיפול אמבולטורי, אולם לא החולה ולא בני משפחתה לא הופיעו עוד בתחנה לבריאות הנפש. ללשכת הסעד בפתח-תקוה נודע על המשך השתלשלות הענין-נים מהמשטרה ביום 21 בנובמבר 1961, וביום 22 בנובמבר 1961 סודרה הגברת הנ"ל באופן זמני עליידי לשכת הסעד בניוסד ד"ר צלמונה בפתח-תקוה.

ב) הוריתי לבחון את האפשרות להפעיל את סעיף 6(א) לחוק שירותי הסעד, תשי"ח—1958.

ג) בהתאם לאמור בסעיף א' דלעיל, מקבלת הגברת הנ"ל קיצבת זיקנה מביטוח לאומי, המבטיחה בנסיבות רגילות מפני חרפת רעב. יחד עם זאת תושב לה מלוא העזרה הדרושה במסגרת אפשרויות משרדי.

שוב אני חוזר בהודמנות זאת על בקשתי לנשיאות הכ"ס להחליט לא לתת לפרסם שמות של אנשים בשאלות מסוג ניסויים, ובקשתי לחברי הכנסת שכל עוד לא תהיה החלטת הנשיאות בנידון, יסכימו לא לפרסם בשאלתה שמות של אנשים בקשר ליחסי משפחה, מחלות, הרשעות בבית משפט, סטאטוס חוקי וכדומה, מטעמים מובנים. אין זה גורע מזכות חבר כנסת וחובת השר לטפל בפרטים שפרסומם בלתי-רצוי.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס :

פניה כזאת יש להפנות אל הנשיאות.

שר-הסעד י. בורג :

אני מפנה בקשתי גם לחברי הכנסת, וזאת — עד להח-לטת הנשיאות.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס :

אינני יודע באיזו צורה אפשר להביא זאת לכנסת. יש אולי מקום להצעה לסדר-היום, אך אין לעשות זאת דרך תשר-בה לשאלתה.

שר-הסעד י. בורג :

אך נדמה לי ...

היו"ר נ. ניר-רפאלקס :
אבקשך לא להתחכם אתי.

שר-הסעד י. בורג :

אני מבקש גם ממך לא להתחיל אתי בוויכוח.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס :

מותר לי לעשות זאת בתור יושב-ראש ולא לך כשר. ועדת הפירושים כבר נבחרה. עליידי ועדת הכנסת, אך פה אין להתווכח עם היושב-ראש, גם לא שר.

10. הכשרת מורים יועצים בקורסים אונברסיטאיים

חבר-הכנסת ב. עזיאל שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בחשוון תשכ"ב (26 באוקטובר 1961):

בעתונות מיום 10 באוקטובר 1961 נתפרסמו ידיעות, לפיהן יקבלו השנה 50 מורים הכשרה מיוחדת באוניברסיטה העברית בירושלים ובאוניברסיטאות תל-אביב ובר-אילן, על מנת שיוכלו לשמש מורים יועצים בבחירת מקצוע לתלמידי הכיתות האחרונות של בתי-הספר היסודיים.

אי לכך אבקש מאת כבוד השר להשיבני:

(1) הנכונה הידיעה?

(2) אם כן — מה הן הדישות מהמועמדים לקורסים להכשרה המיוחדת?

(3) האם רק מורים מוסמכים רשאים להשתתף בקורסים הללו?

(4) אם התשובה לשאלה הקודמת היא חיובית — האם אין כבוד השר סבור שמן הרצוי להרחיב את המסגרת לקור"סים אלה אף לגבי עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, או בעלי השכלה מתאימה. שיימצאו מוכשרים לתפקיד הזה, כדי שיו" כלו להשתמש בידיעותיהם אלו במסגרת תפקידם מחוץ לכתלי בתי-הספר?

שר-החינוך והתרבות א. אבן :

(1) הידיעה אשר פורסמה בעתונות בדבר פתיחת קור"סים למורים יועצים באוניברסיטה העברית בירושלים וב-אוניברסיטאות תל-אביב ובר-אילן היא נכונה. הקורסים מאור-גנים עליידי המכון הארצי ליעוץ ולהדרכה בבחירת מקצוע מיסודם של משרדי החינוך והעבודה. לומדים בהם 60 מורים מכל אזורי הארץ.

(2) תנאי הקבלה היו המלצה של מפקח המחוז והצלחה בבחינות ובראיונות, שנערכו מטעם ועדות קבלה משותפות לאוניברסיטאות ולמכון.

(3) בקורסים משתתפים רק מורים מוסמכים בעלי ותק וניסיון בהוראה.

(4) תכנית להכשרת פסיכולוגים לעבודה בתחנות נמצאת תה בשלבי הכנה; היא תוצא לפועל בשנת הלימודים תשכ"ג.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחו על שולחן הכנסת: מסקנות ועדת החוץ והבטחון בענין הפסקת הניסויים הגרעיניים; סיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לדין-וחשבון מס' 11 של מבקר המדינה לשנת הכספים 1959/60.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס :

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת א. צידון :

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום

ד. הצעות לסדר-היום

1. עסקות נשק עם גרמניה

המונים 1,200 התאגדויות, כארגונים בעלי ערך חיוני, ועל יסוד זה הם מקבלים כל עידוד ועזרה ככל ארגון ציבורי אחר. הד"ר היינריך שניידר, יושב-ראש המפלגה הדמוקרטית-החופשית שית כחלל הסאר, שהיא שותפה בממשלות הקואליציוניות של אדינבורו, הכריז בתחילת איגוסט השנה ש"אנחנו נאצים ותיקים. אצל אנשים בעלי הכרה גרמניים, זוהי התעמולה הטובה ביותר". אלה הם הדברים.

"ילקוט הקונגרס" — בטאון הקונגרס היהודי העולמי פירסם אף הוא לפני כמה ימים פרטים נוספים על שליטי מערב-גרמניה. לא רק קומוניסטים, לא רק אנשים מתקדמים יודעים ומגלים את האמת על "גרמניה של היום", אלא גם אנשים בארצות המערב, הרחוקים מאד מקומוניזם, מהם שמרנים קיצוניים, המחריעים על סכנת המיליטאריזם והרואנטיזם הגרמני. הד"ר סרוואצ'וס, פרקליטו של אייכמן, הודה כי בגרמניה המערבית נמצאים "מאות אנשים שפעלו כמו אייכמן". עשרות ספרים נכתבו על כך, גדושים דוקומנטציה רשמית. בגרמניה של היום מסוכן להיות אנטי-נאצי, שהרי את האנטי-נאצים העקביים ביותר, את הקומוניסטים, העמידו מחוץ לחוק כבימי היטלר, ואתם יחד נרדפים שוחרי השלום, כל הכוחות הדמוקרטיים והמתקדמים. אולם, אליבא דבני-גוריון, עובדות איון-ספור אלה הן "תעמולה קומוניסטית"...

כנסת נכבדה. בזמן האחרון החמירה הסכנה של המיליטאריזם הגרמני. ממשלת בון דורשת בגלוי רכיזיה של הגבולות אודר-נייסה שנקבעו בעקבות מלחמת-העולם השנייה. שליטי בון מכינים בקדחתנות מלחמת-נוקם. הגנרלים של היטלר, אלה אשר התקינו את מלחמת-המוות של אושוויץ, תובעים בתוקף נשק גרעיני ואת הזכות לחופש השימוש בו אף ללא אישור ממפקדת נאט"ו. בעידודם ובחסותם של שליטי ארצות-הברית מכינים הגנרלים של היטלר שואה אטומית. כל המדיניות של השליטים בבון לובשת יותר ויותר את האופי של המדיניות ההיטלרית ערב מלחמת-העולם השנייה.

בתנאים אלה, המשך מדיניות "האמון והידידות" של הממשלה עם ממשלת אדינבורו-גלובקה, המשך אספקת הנשק הישראלי לגנרלים של היטלר, היא הרת-אסונות לעמנו ולארצנו. להמשיך במדיניות הזאת — זאת אומרת להטיל על ארצנו ועמנו את התפקיד המחפיר והמסוכן לסייע להכנות מלחמת-הנוקם של יוהיש היטלר וממשיכי דרכו במערב-גרמניה; המעוררות איבה וזוועה בקרב כל העמים. אספקת נשק ישראלי למערב-גרמניה בימינו קושרת ארצנו להרפתקת המלחמה האטומית. דברי ראש הממשלה ושר הבטחון בכנס קציני חיל השריון 29 באוקטובר שנה זו, כי "לישראל קטנה מערכה קשה גם בצבאית וגם במדינית... במעגל הקטן של המזרח התיכון ובמעגל הגדול של כדור-הארץ, המועזעים כשלעצמם בחוסר האחריות וההרפתקנות שבהם, נותנים אישור מלא להנחנתו זו.

מדיניות "האמון והידידות" של הממשלה ואספקת הנשק הישראלי לשלטונות בון היא מדיניות הנוגדת את רצון השלום של עמנו, מדיניות של שריפת הגשרים אל מתנה הארצות הנייטרליות באסיה. באפריקה ובאמריקה הלאטנטית; זוהי מדיניות של כריית תהום בין ישראל לבין ברית-המועצות וכל ארצות הסוציאליזם — מדיניות של בידוד ישראל וסיכון בטחונה ועתידיה. הכבוד והאחריות הלאומית, עיני בטחון

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. רשות-הדיבור לתכר-הכנסת מיקוניט, להצעה לסדר-היום מס' 5: הפסקת עסקות הנשק עם גרמניה המערבית.

שמואל מיקוניט (מק"י):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה. כשם הסיעה הקומוניסטית אני מציע לכנסת לדון ולהחליט על הפסקה מיידית של עסקות הנשק ומשלוחי הנשק הישראלי אל הגנרלים של היטלר.

הידיעה הראשונה בדבר עסקת הנשק של ממשלת בון גוריון עם הגנרלים של היטלר הכתה כזכור בתדהמה את המוני העם בישראל, את דעת-הקהל העולמית. היא עוררה את המחאה וההתנגדות של הציבוריות הישראלית. את מורת-הרוח של המוני היהודים ושל הציבוריות הכללית בכל הארצות. היא גרמה כזכור גם למשבך ממשלתי. כל יהודי ישר, כל אדם פשוט ראה בעסקה זו חילול וזרון מיליוני היהודים שנרצחו באכזריות בהדרגת אותם גנרלים גופם, התקלסות בכבוד הלאומי של עמנו, שירות למיליטריזם ולרואנטיזם הגרמני. לאויבי העמים והשלום.

ירישי היטלר וממשיכי דרכו במערב גרמניה היו מונו-יינים ביותר בעסקות אלה, לא מטעמי רכש צבאי, אלא דווקא משום שזוהו נשק המיוצר על-ידי יהודים, במדינה יהודית, כיוון שזה נתן להם הכשר מוסרי פוליטי לנוכח ההתנגדות שנתעוררה בעולם כלפיהם וכלפי ארצות-הברית, כריטייה וצרפת, על חטא השיקום והקימום של הפאשיזם והמיליטריזם בממלכת בון.

מאתרי הפאסאדה של ה"שילומים" רתמה הממשלה בראשות בני-גוריון את ארצנו, בהדרגה ובהתמדה, אל הגורם המיליטריסטי ביותר, התוקפני ביותר כמתנה האימפריאליסטית, והבטיחה כשפע סיוע מוסרי פוליטי לאלה המאיימים על השלום ועל בטחון העמים. מאז ועד היום הנה נהפך השירות למיליטריזם של מערב בגרמניה לעמוד-התווך של מדיניות הממשלות בראשות בני-גוריון.

ראש הממשלה עמל לא מעט כדי להצדיק את המדיניות הזאת, הגובלת בבגידה לאומית. בניגוד לעובדות לא נלאה הוא לחזור על הסילוף והזדון שכאילו "גרמניה של היום אינה גרמניה על אמתול". כל אחד מכיר כבר כיום את פושע המלחמה האנס גלובקה, מוכרי המדינה כיהודי ימינו של אדנאור. כל מי שניינים בראשו רואה, כי הגנרלים של היטלר, שידיהם מגואלות בדם מיליונים, שוב תופסים את התפקידים הרמים ביותר: פושע המלחמה פארץ' בראש הבנדוסוהר; פושעי המלחמה הוויינגר ושיפידל בצבאות נאט"ו. הקונצרנים של פושעי המלחמה, כגון קרופ, סימנט, פליק, א. ג. פארבן-אינדוסטרי, וכיוצא בהם — שוב שולטים על הכלכלה והמדיניות של מערב גרמניה. מתוך עשרים מיניסטרים בממשלת אדנאור, שנים-עשר הם בעלי עבר נאצי, לרבות שר החוץ שרדוף, שהוא חבר המפלגה הנאצית מאז שנת 1933. במשרד החוץ של בון — 84% מכל הפקידים הבכירים היו בשירות הדיפלומאטי של ממשלת היטלר. 1,155 שופטים של "בתי-הדין המיוחדים" של היטלר נשארו על כנם. כבר על ספסל בתי-הספר מרעילים מורים נאציים את הילדים והנוער הגרמניים בחיידקי המיליטאריזם והרואנטיזם. צו ממשלתי במערב-גרמניה הגדיר את ארגוני ס.ס. וס.א.

כזה בגרמניה — אין בכוחו לרסנו. בתקופת ויימאר, שאל פעם נשיאה מר אברט את הגנרל פון־סקט, לימין מי עומד הצבא הגרמני — וקיבל את התשובה הגרמנית הקלאסית: „מאחורי“, ענה הגנרל. וגרמניה של שרדר ושל גלובקה איננה כידוע זו של ימי ויימאר. אך לא שעיתם לאזהרותינו, ומאז ועד היום, אדוני ראש הממשלה, מוסיף לזרום נשק ישראלי לידי מרצחי עמנו.

ובינתיים גרמניה „מתקדמת“, התבוננו נא, חברי כנסת, בגרמניה של היום. בחירות לפרלמנט התקיימו שם לאחרונה. מתוך 449 הנבחרים — 100 הם כעלי עבר נאצי, ולא מעטים מהם נמנו עם המשטרה הנאצית, שירות הבטחון הנאצי, והס.ס. נכון, גרמניה של היום איננה עדיין גרמניה של אתמול. היום רק מאה חברי הכונדסטאג הם נאצים; אתמול כולם היו נאצים. ממשלה קואליציונית חדשה הוקמה שם בראשותו של מר דאנאור. על מהותה פרסם בימים אלה מנהיג סוציאליסטי בצרפת, מיניסטר לשעבר, מר זילן, מאמר תחת הכותרת „לאומנים קיצוניים יטיבועו חותמם על מדיניות“ החוץ הגרמנית, ובמאמרו אומר מר זילן: „שתי מפלגות הקואליציה החדשה התחייבו בברית שכרתו ביניהן להבטיח אישור חוקים שיאפשרו לנאצים ולאנשי הס.ס. לשעבר לתפוש מחדש את מקומם בחיי הכלכלה, הרוח והמדיניות הגרמנית. רבים כבר תפשו מחדש מקומות אלה בנחת וברוחה“. ובממ שלה זו, שר החוץ שרדר הוא בעל עבר נאצי, וידוע כי נמנה עם הקבוצה החוקה של המדינאים בגרמניה, החובעת ביצוע שינויים בגבולותיה המורחבים של המדינה.

זו גרמניה של היום, מר בן־גוריון — „מתקדמת“, „שוחרת חופש ושלום“.

חברי כנסת נכבדים, עוד לפני שנתיים הודיעו הגרמנים בפומבי כי הם יסרכו להחזיק בנשק אטומי. אלה היו דבריהם והכרזותיהם. עתה תובע מר דאנאור מן הנשיא קנדי, כי כוחות נאטו המגינים על גרמניה המערבית — בעיקר כוחות גרמניים — יקבלו סמכות להפעיל את הנשק האטומי שבידיהם, אף בלי רשות מוסמכת מאת נשיא ארצות־הברית. ומיני סטר ההגנה הגרמני, שטראוס, חובע בחושינגטון שיינתן נשק אטומי טקטי לכונדסטאג, וזה נימוקו: לא ייתכן שחימושו של הכונדסטאג יפול מחימושם של כעלי בריתם ומשל ארביהם הפוטנציאליים.

חברי כנסת נכבדים. ארצות־הברית, המכירה את רוחה של גרמניה, חוששת — ובצדק — מפני גרמניה של היום. אין היא נענית לרצונם של שליטי גרמניה. ישראל — שאני ישראל מוסיפה לשלוח נשק לגרמניה, מוסיפה לתת לה ריזביליטיצה מוסרית ולהכשירה אף לקבלת נשק אטומי. ובינתיים נהפכת גרמניה יותר ויותר למוקד המלחמה הקרה והסכסוך הבינלאומי המאיים על שלום העולם. ונשקנו הניתן לה אך מגביר לדגונו אויבים ושונאים.

זאת גרמניה של היום — מתקרבת והולכת לגרמניה של אתמול. אדוני ראש הממשלה, האם בה — בגרמניה זו — בטחונה של ישראל? הנוסף לשלוח לה נשקנו, נשק מבני הנרצחים לרוצחי מיליוני אבותיהם? שום אינטרס מדיני אין במעשה זה, רק נזק מדיני בצדו; שום אינטרס בטחוני אין בו — רק סכנה בטחונית בחובו.

מה נותר מכל בנייך הפוליטי והמוסרי, מר בן־גוריון? — רק החרפה נותרה.

חברי כנסת, אנו קוראים לכם: מינעו סכנה מבית ישראל; גולו את החרפה.

ארצנו ועמיתנו, תובעים במסגרת לנתק את ארצנו מן הגורם המיליטריסטי והרוואנשיסטי השליט במערב־גרמניה.

תביעתנו לזון ולהחליט מייד על הפסקת עסקות הנשק עם שליטי בון תואמת את האינטרס הלאומי העליון של עמנו וארצנו, את האינטרס של מניעת מלחמה חדשה, מניעת שואה נאצית חדשה. הבה ניצור את התנאים המוקדמים שיאפשרו לעמנו שוחר־השלום לתרום את תרומתו המלאה ככלל המאמצים של עמי ברית־המועצות, עמי כל הארצות הסוציאליסטיות, של כל הארצות הנייטרליות, למנוע שואה עולמית, להבטיח את שלום העולם וכך גם את שלום ישראל.

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

בנושא דומה — הצעה לסדרהיום לחבר־הכנסת לנדא: התפתחויות פנימיות בגרמניה ועסקות נשק עמה.

חיים לנדא (תנועת החירות):

אדוני היושב־ראש. בנושא לאומי־מוסרי גדול זה, הנדון עתה כאן, כיוון ומכאוב כאחד לראות את מקיי מוצאת את כל הנאצים בגרמניה המערבית, ואת מפא"י מוצאת את כולם בגרמניה המזרחית. והאמת היא, כי זו אף זו מלאה נאצים ומרצחי אבותינו, וטוב כי כך וראה את המציאות, וניוהר — למען עמיתנו.

אדוני היושב־ראש. לפני שנתיים ומחצה התקיים בכנסת דיון על מכירת נשק ישראלי לגרמניה. התקוממנו על מכירתו לעם המרצחים, הן מבחינה מוסרית והן מבחינה לאומית. בדרך כלל איננו מאושרים מוצא חדש זה. לא פעם כבר נמצאנו בגללו בתסבוכת מדינה. מוטב כי נישאר שמרנים ונדבק בישן: „כי מציון תצא תורה“.

בשני נימוקים ניסה בזמנו מר בן־גוריון להצדיק מעשה חמור זה. גרמניה הדוים — טען — איננה גרמניה של אתמול; ושנית, אמר: מכירת נשק ישראלי לגרמניה — ערך בטחוני ראשון־במעלה למדינתנו; יש נשק שרק בגרמניה ניתן להשיגו, ובלעדיו בטחונה של ישראל בסכנה. על סוג אחד — זה בעל „הממד השלישי“, הצוללת — הצביע במפורש. נתברר כי השגנוהו דווקא ממקור אחר. ועל סוגים אחרים רמו בצורה מיסטית. אלה היו נימוקיו של ראש הממשלה, וחבריו ניסו לשכנע אותנו בכדאיות המשקית של המסחר, בראותם ב„טחורה“ זו זון חדש של תפוזים ליצוא.

נדהמנו אז למשמע נימוקים אלה. הן מולם עמדה מציאות וזעקת הפוכה. אף את המיסטיקה הבטחונית הפרכנו לחלוטין. לפני שום פורום — אף לא בוועדת החוץ והבטחון — לא יכול היה מר בן־גוריון, לאן אז ולא עד עצם היום הזה, להביא עובדה כלשהי, שאכן בטחונה של ישראל תלוי, ולו במידה הקטנה ביותר, בגרמניה, בהנשק הישראלי הנמכר לה, מביא אתו תמורה, בלעדיה לא נוכל להתגונן.

לעומת זה התרענו, כי מתן נשק ישראלי — דווקא ישראלי — לגרמניה, מסיר מעם המרצחים את כחם הרוצה, ומכשירים בעיני העולם כראויים שוב להחזיק בנשק. על כן רצו הם דווקא ב„עוץ“, שלנו ובפגמים מתוצרתנו. הוזהרנו כבר אז, כי הנה מתקרב היום וגרמניה תתבע גם נשק אטומי לעצמה. ואם תקבלו — מתחדשת שוב הסכנה לשלום העולם ולקיום עמנו. הוזהרנו, כי נשק ישראלי בידי הגרמנים מחמיר את מצבה של ישראל ביחסיה עם ארצות הגוש המזרחי, הרואות בגרמניה מזויינת — ובצדק — את הסכנה לעצמן ולשלום העולם כולו.

וכי ספק הוא, כי צבא גרמני חזק ומצוייד אין עוד לרסנו? אף שלטון דמוקרטי שוחר שלום — אילו קיים היה

ישיבה ל"ה, כ"א כסלו תשכ"ב (29 נובמבר 1961)
— הצעות לסדר-היום (ניר-רפאלקס, ברזילי, בגין, בן-גוריון) —

להביא דוגמות למכביר. בתוך הרשות השלטונית והמחוקקת רבו בתקופה האחרונה ניאורנאציה. אלה פני "גרמניה הא"רת", הרשאית — לדעת ראש הממשלה — לשאת נשק ככל העמים. ה"לייבור פטי" ואף הסוציאלי-דמוקרטים הגרמנים עצמם אומרים: בדור זה אין לתת נשק בידי הגרמנים. ואילו מישראל יוצא להכשר, כי הגרמנים בימינו "כשרים לרכוש נשק ולשאת נשק".

בחדאי אין העושים שלנו אלמנט מאטריאלי פזיו חשוב וכיכרע בחידוש המיליטריזם הגרמני. חשוב לגרמניה במח' לוקת השנויה סביבה — האם מותר לה להודיין מחדש — ההכשר המוסרי שבא מצד מדינת יהודים. ההכשר הזה אף נחזף נגד הסוציאלי-דמוקרטיה הגרמנית עצמה, שהיא חברה באינטרנציונל עם מפא"י. האומנם הרגישות אצלנו לגבי הט' רגדיה היהודית והבעיה הגרמנית תתמצה בוויכוח אם יש לשיר את שילר בסימפוזיה התשיעית של בטהובן במקור, בשפה הגרמנית, או בתרגום האנגלי, ואילו מכירת נשק לגר' מניה תהיה "מובנת מאליה"? האם צורך בטחוני ישראלי יחייב מכירת נשק לגרמניה? מהו הצורך הבטחוני? האם ישנה מדינה בעולם אשר התנתה את מכירת הנשק לישראל כמכירת נשק על-ידי ישראל לגרמניה? לא שמעתי על כך מעולם במשך שש השנים האחרונות. בהן כיהנתי במסודות מסויימים. מהו איפוא הנימוק הבטחוני במכירת נשק לגר' מניה?

מנחם בגין (תנועת החירות):

האם אפשר לדעת שמו של אחד מהמסודות שבהם כיהנת?

ישראל ברזילי (מפ"ם):
בממשלה, בכנסת.

יש אומרים: מדוע עסקות מסחריות אחרות — כן; ועסקת נשק לא? אין מכירת נשק דומה לכל עסקה אחרת. כאשר צ'כוסלובקיה מכרה נשק למצרים והשתמשה בנימוק של "עסקה מסחרית רגילה", כצדק התקוממו ואמרנו, כי אין נשק סחורה רגילה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
אתה התקוממת?

ישראל ברזילי (מפ"ם):
התקוממתי יחד אתך וכמוך.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
לא אתה התקוממת.

ישראל ברזילי (מפ"ם):

התקוממו ואמרנו כי יש הבדל בין נושאי נשק למען הגנת החיים לבין נושאי נשק למען זריעת הרס ומוות. ולמען מנוע איהבנה: כשאנו מתנגדים לזיונה של גרמניה, כוונתנו לשני חלקי גרמניה כאחת. לגבי הזיון — שניהם פסולים. התנגדותנו למכירת נשק לגרמניה אינה ביטוי של יחס זה או זה לגוש מדיני זה או זה, שבבילינו זוהי בראש וראשונה שאלה יהודית ישראלית מוסרית ומצפונית. אני שמח שגיי-שטנו עולה בקנה אחד עם החרדה הכלל-אנושית כמעט מפני חידוש עצמתה הצבאית של גרמניה.

אני יודע, כי בתוך הממשלה משתתפת מפלגה אשר כמונו מתנגדת למכירת נשק לגרמניה. קראתי ב"למרחב" מיום שישי האחרון מאמר אשר תובע מאת הממשלה רכיזיה בענין זה. כך כותב סגן שר החקלאות לשעבר, זאב צור: "חרף עמדותיה הנוקשות של מפא"י במשא"ומתן הקואליציוני בש"

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

על נושא דומה — הצעה לסדר-היום לחברה-הכנסת ברזילי: אי-חתימת עסקות נשק עם גרמניה.

ישראל ברזילי (מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. אני מתכבד להציע לכנסת לדון ולהחליט על אי-חתימת עסקות של מכירת נשק לגרמניה.

אין זה סוד כי גם בשבתנו בתוך הממשלה שללנו מכירת נשק לגרמניה, התנגדנו לעסקות ותבענו הפסקתן. נכון, איפוא, כי אין חידוש מיוחד בהצעתנו, וכי קיימת רציפות בהצעתנו היום על אי-חתימת עסקות למכירת נשק לגרמניה. יאם אנו חוזרים אל הנושא הזה, הרי סיבות אחדות לכך. נבחרה כנסת חדשה וממשלה חדשה, ומן הדין שהכנסת החדשה תחווה את דעתה בשאלה החמורה והכאובה המסעירה את ציבורנו.

מאז הדיון האחרון בכנסת על מכירת נשק לגרמניה חלפה תקופה לא קצרה, ובינתיים נתרששו דברים רבים בזירה הבינלאומית ואצלנו, אשר זרקו אור נוסף על הבעיה הכאובה בה אנו עוסקים. החרפה בעיית גרמניה כמקוד המתייזות הבינלאומית. אדנאור מבקש לארצו נשק גרעיני, כדי להחזיר לגרמניה כחך את עוצמתה הצבאית. מביתה זו עוררה חרדה אף בין מדינות הגוש המערבי. אני רוצה להאמין כי אין איש בתוך הבית הזה אשר לא יחרד לאור סכנת תחיתו של המיליטריזם הגרמני.

בימים אלה חגגו מפעלי "קרופ" יום השנה ה-150 לקיומם, ושר הכלכלה הגרמני, ארהארד, בירך את קרופ והכריז, כי הצו שניתן על-ידי בעלות-הברית בשנת 1951 על פירוק הקונצרן של קרופ הוא "מיושן". ב-1949 נידון קרופ על-ידי בית-דין צבאי אמריקני לשתיים-עשרה שנות מאסר, ובחגיגה שנחיימה לפני ימים אחדים דאגו הנואמים הרשמיים לריהביליטציה של קרופ, אשר — כפי שנאמר שם — "סבל על לא עוול בכפו".

באותו זמן ששלטונות גרמניה מכריזים על צווי פירוק קונצרנים של קרופ כ"מיושנים", נשארים בתוקפם החוקים המגדירים כפושעים את אלה שהגנו על מולדתם מפני צבאות הכיבוש הגרמניים. משפט כזה נתקיים בזמן האחרון במינוך נגד אזרח יוגוסלבי אשר לחם בנאצרב נגד הכובש הנאצי. משפט אשר עירר סערה ברחבי תבל. עתון הולנדי קאתולי De Helderlander כתב בעקבות משפט זה את הדברים הבאים: "אי-אפשר שלא לראות בכך רזואנשים, המרים ראש מחדש. העובדה שאותם הגוימנים. אשר המיתו בתאי גאזים 6 מיליון יהודים... העובדה, שאותם הגרמנים חושבים שמתו להם לאסור פרטיונים, אשר הגנו על מולדתם מפני הזנים פאשיסטיים, נראית לנו כה חמורה, שהיא מחייבת דיון רציני מחדש בעניי הגרמנית". כך העתון ההולנדי, כך העתון הקאתולי. הוא אומר: "אותם הגרמנים", ואילו אצלנו ראש הממשלה חוזר כל הזמן על "גרמניה האחרת".

גם משפט אייכמן זרק אור על המתרחש בגרמניה. כאשר לפני המשפט אמרנו, כי גלובקה, מעוררו של אדנאור, הוא בעל עבר נאצי — השיבו לנו כי אפשר לסמוך על אדנאור, על בחירתו של הקנצלר. בא משפט אייכמן ואילך את גלובקה להודות כי היתה לו יד בחיבור חוקי נירנברג. במוסד "יד ושם" רוכז באחרונה חומר מאלף מתוך העתונות המערב-גרמנית על "האינטרסים השפלים" אשר דחפו את ישראל לארגן את משפט אייכמן. ה"רייכסדון", בטאון מפלגת הרייך הגרמנית מלגלג על "אגדת רצח ששת המיליונים", ואפשר

מיקונים אלא של חבר כנסת קצת רחוק ממנו — את תמונתו של סטאלין, ובכן, ייתכנו, ארוני מיקונים, שינויים במשטר. הוויכוח על גרמניה המערבית כבר נתקיים בכנסת, והיה ויכוח יסודי, ואין את נפשי לחזור על הטענות המיושנות שכבר שמענו פעם אחת והכנסת דחתה אותן, ולא קיבלה דעתכם. ואם אתה מתיימר, מר מיקונים, לדבר בשם העם, זה פשוט מעורר צחוק. אמנם נמצא איוה גנרל, „מה יפית“־ניק יהודי־רוסי, שאמר: מר מיקונים מייצג את ישראל; אבל בפועל רק עם ישראל קובע מי מייצג אותו.

לכן, הואיל וכבר היה ויכוח מעמיק בענין זה בכנסת, והכנסת לא קיבלה את דעתם של הנואמים הקודמים, אני מציע להסיר הצעתם מעל הפרק.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס :
רשות־הדיבור לחבר־הכנסת לורנץ, להצעה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. אני מציע להעביר את הדיון בענין זה לחודש — אני מבין, לועדת החוץ והבטחון. אין רצוני להיכנס לעצם הבעיה, שהיא בעיה קשה, ויש בה הרבה צדדים הטעונים בירור. אבל באופן עקרוני אני חושב שאין זה מן הנכון אם הכנסת הולכת בדרך הקלה הזאת, שכאשר ישנה בעיה, ודווקא כשהבעיה היא קשה מכל הצדדים, מרימים ידיים ומסרבים לדון באותה בעיה. אני חושב שחברי הכנסת נבחרו כדי שיקדישו מזמנם ומכוחם לברר בעיות, ולא כדי שיתעלמו מהן ויבחרו בדרך הקלה.

אין זו תשובה, אדוני ראש הממשלה, שבעיה זו כבר עמדה על סדר־היום לפני שנתיים או לפני שלוש שנים. יש מאמר: אינו דומה שונה פרקן מאה פעמים לשונה פרקן מאה ואחד. זה בתלמוד סתם, כל שכן כשמדובר בעיה אחרי שנתיים שלוש, — לאחר בחירות חדשות. מאז קרה משהו, כל מיני דברים חדשים — ולכן אי־אפשר להסתמך על כך שבעיה זו כבר עמדה לביורור פעם.

לכן, בלי להיכנס לעצם הענין, אני מבקש את הכנסת להעביר את הבעיה לועדת החוץ והבטחון לביורור יסודי.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס :

אני מצמיד להצבעה, זו מול זה, את שתי ההצעות: האחת, לערוך דיון על הענין במליאת הכנסת, והשניה, להסיר את הענין מסדר־היום.

הצבעה

בעד ההצעה לערוך דיון על הענין — מיעות

בעד ההצעה להסיר את הענין מסדר־היום — רוב

ההצעה להסיר את הענין מסדר־היום נתקבלה.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס :

קעת נצביע על ההצעה להעביר את הענין לועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

בעד ההצעה — מיעות

נגד — רוב

ההצעה להעביר את הענין לועדת החוץ והבטחון לא נתקבלה.

הי"ר נ. ניר־רפאלקס :

רשות־הדיבור לחבר־הכנסת גלילי, להודעה בשם הנמנעים.

אלת מכירת נשק לגרמניה, לא פסק הצורך ברביזיה במדינות הקיימות. „לעסקות נשק עם גרמניה“, ממשיך הכותב, „היתה השפעה מועזת על היציבות המוסרית של הציבור מלבד סכנתה המדינית“.

אני רוצה לקוות כי שיעת אחדות העבודה בכנסת תתמוך בדברי „למרחב“ ובהצעתנו לעשות רביזיה לגבי מכירת נשק לגרמניה, ולמנוע דבר אשר לפי דעת חבריה יש לו „השפעה מועזת על היציבות המוסרית של הציבור“ ו„סכנה מדינית“ גם יחד. אני יודע שיש הגבלות בהסכם הקואליציוני לגבי ההצבעה, אבל לגבי הדיון על הצעה לסדר־היום נדמה לי ששיעת אחדות העבודה רשאית להצטרף להצעתנו.

אני מבקש מן הכנסת לדון ולהחליט על אי־חתימת עסקאות בדבר מכירת נשק לגרמניה.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון :

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה.

אתחיל בנואם האחרון. אני מפקפק קצת בכנות הדברים ששמעתי מפיו. אילו היו דבריו כנים, קשה להניח כיצד ישב חבר־הכנסת ברזילי שש שנים בממשלה שעשתה את הדבר הזה. והוא ישב בשתי ממשלות שמכרו נשק לגרמניה. איש לא הכריח אותו לשבת, אם יש בזה משום סכנה לעולם, פשע מוסרי, חילול שם ישראל — כיצד נושאים באחריות ממשלה שעושה זאת? משום כך אינני מתפעל מן הפאתוס ששמעתי עכשיו.

ישראל ברזילי (מפ"ם) :

שמעת אותו במשך שש שנים באותו ענין.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון :

חזן טוען שהוא מחה גם נגד העיסקה הצ'כית, כלומר הזרמת הנשק למצרים של נאצר. לא שמעתי את המחאה של מר חזן נגד העיסקה הצ'כית—המצרית. היית רוצה שיצטט לי את דבריו ב„דברי הכנסת“, ואז אדע.

יעקב חזן (מפ"ם) :

טוב.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון :

בדרך כלל אני מאמין לדבריו, אבל אני רוצה שתצטט לי את הדברים ואז אדע אם זה נכון או לא. אני זוכר שאמרת שטיטו הוא פאשיסט. (צחוק באולם). אני זוכר גם שאמרת, שמוחק את כל הוויכוח נגד משפט־הזוועה שהיה בפראג.

יעקב חזן (מפ"ם) :

גם זה איננו נכון. מה שאינן רוצה, אינך זוכר.

ראש־הממשלה ד. בן־גוריון :

בהודמנות הבאה אקרא דבריך מתוך „דברי הכנסת“. שני הנואמים האחרים, של מק"י וחירות, באמת אמרו כמעט אותו דבר, ואין זו אשמת; אני לא זיוגתי אורחם.

אני רוצה להניד למר מיקונים: יש שנעשה למרות טענותיך שינוי במשטר. הנה, בוועידה העשרים של המפלגה הקומוניסטית ובוועידה העשרים־ושתיים — הדגישו בכמה נאומים ומעשים את השינוי שחל במשטר בכרית־המועצות, שינוי מרחיק לכת. איננו יודע אם מה שכתוב בעתונים נכון או לא, אבל בעתונים נאמר שמר מיקונים אפילו התפאר שמעולם לא היתה בחדרו תמונתו של סטאלין. אני מרשה לעצמי לפקפק בדבר הזה, כי אני מצאתי, לא בחדרו של מר

ישיבה ל"ח, כ"א כסלו תשכ"ב (29 נובמבר 1961)
— הצעות לסדר-היום (גלילי, ניר-רפאלקס, חביבי) —

הכנסת. בעת שתיווצר אפשרות לבטל באורח דמוקרטי את המדיניות הקיימת בהכרעת הכנסת, נפעיל את כוחנו בכנסת בהצבעה למען הכרעה המבטיחה את הגשמת האידיאות שלנו בנושא זה.

לפני ההצבעה יתפטרו השרים מן הממשלה."

על הודעה זאת חזרנו באגרת אל ראש הממשלה ואל סיעות הקואליציה ביום 30 באוקטובר שנה זו, ולפיה נהג ונפעל.

לדברי חברי-הכנסת ברנולי, אין לי אלא להשיב בדברים שנאמרו מעל במת הכנסת ב-16 בדצמבר 1959, וכה נאמר:

"אנו סבורים שמצבנו המדיני הוא כ-כך רציני, והבעיות המשותפות המאחדות את כולנו בממשלה זו, כמפלגות הנוש" אות בעול האחריות לחיי העם הזה והמדינה הזאת, הן כה חמורות, עד שלנו אין כל ענין בדמונסטרציות. אנו לא ראינו שום פגיעה במצפוננו בעצם קבלת עמדת הרוכב בממשלה. כי הממשלה יכולה להסכים, מבחינת האחריות הקולק"טיבית, לדבר אחד בלבד: שאנו נימנע מהצבעות בענין זה, ונודיע על התנגדותנו. אבל אנו הודענו ואנו מודיעים שאילו היה ברור לנו שבכנסת נשתנה המצב ויש רוב וגד מכירת נשק לגרמניה, היינו מצביעים גגד, ולפני זה עוברים את הממשלה."

ולהלן: "לא נשתתף בדמונסטרציות נגד הממשלה הזאת, בהצבעות סתם לא נשתתף."

הדברים האלה נאמרו עליידי נציג מפ"מ, חברי-הכנסת יעקב חזן, ב-16 בדצמבר 1959. השינוי היחידי שחל מאז במצב, הוא — שלמפ"מ יש צורך להשתתף בדמונסטרציות מסוג זה, ואילו לאחדות העבודה אין כל ענין להשתתף בהן.

ישראל גלילי (אחדות העבודה—פועלי ציון):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. אנו משוכנעים, כאז כן עתה, כי ממכר נשק מחוצרת ישראל לצבאה של גרמניה הוא מעוות לאומי כבד. אנו מצטערים על כך שהכנסת בשעתה סמכה ידה על מדיניות זו, ועל חילוקי-הדעות שישנם בענין זה בינינו לבין מפלגת פועלי ארץ ישראל והמפלגה הדתית-לאומית, אשר יחד עמהן אנו משתתפים בממשלה.

אנו שואפים לביטולה של מדיניות זו, לבל יינתן נשק מחוצרת ישראל לצבאה של גרמניה — ביחוד בתקופה שגור ברת הסכנה שלצבא זה יתן נשק גרעיני, העשוי לסכן את קיום העם ואת שלום העולם.

לאחר הבחירות לכנסת הרביעית הוקמה ממשלה שהיתה מורכבת מחמש סיעות: מפלגת פועלי ארץ ישראל, המפלגה הפרוגרסיבית והמפלגה הדתית-לאומית — אשר תמכו במ"דיניות זו, ושתי סיעות: אחדות העבודה—פועלי ציון ומפ"לגת הפועלים המאוחדת, אשר שללו מדיניות זאת. באותה עת הודיעו אחדות העבודה ומפ"מ לסיעות הקואליציה את ההודעה הבאה:

"בהחליטנו להשתתף בממשלה על בסיס קווי היסוד המוסכמים באחריות קולקטיבית, נננו רואים מחובתנו לחזור ולהודיע: מפלגתנו התנגדה ומתנגדת למדיניות של מכירת נשק לצבא הגרמני. גם להבא נוסף היאבק בממשלה לשינוי המדיניות הקיימת בענין זה ונפעיל את מלוא השפעתנו החינוכית והציבורית-מדינית כדי להביא להכרעה דמוקרטית נגד מכירת נשק לצבא הגרמני.

הוסכם בינינו על הזכות להופעה חפשית בכנסת בענין זה ועל הימנעות בעת ההצבעה, המלווה בהודעה מעל במת

2. נסיבות הריגתם של חמישה נערים ערביים בדרום הארץ על-ידי משמר הגבול

הציבוריים אשר דרשו הקמת ועדת חקירה. הסתה זו עודנה ממשכת, וביתר-ראש, והיא הנפכה לפני שבועיים למסע משטרי של חיפושים במשרדי המפלגה הקומוניסטית היש-ראלית ובמערונים ציבוריים. במערכת מוחתן "אל אותיחאר" ובכתים פרטים של עסקני ציבור — חיפושים אחרי "כרוז" שהעתונות הרשמית כינתה אותו בלשון רמיה "קריאה למרד".

אדוני היושבי-ראש, כאשר באינו ארץ-חוץ שהיא קורה מקרה של מאסר יהודים יחידים, יש שקמים חברי כנסת ומרמים ועקה, קוראים לדעת הקהל העולמית למתאה, וכו' — והם דורשים שיאמינו להם, כי זעקתם היא כנה. אבל כאשר האוכלוסיה הערבית מוחה נגד הריגת חמישה מכניה בנסיבות כה טראגיות ומסתוריות, ודורשת ועדת חקירה ציבורית ישראלית. קמים בטאוניהם של אותם חברי הכנסת ומעמידים פנים כאילו הם תמהים על מחאה זו, וכאילו יד בוחשת מכתחין היא אשר כפתה על התושבים הערביים את צערם ואת מתאחם. האם עד כדי כך הגיע הזלזול ברגשות הזולת? כאשר אירעה האונת דרכים קטלנית לפני כמה חודשים ונהרגו מספר נערים, הקמה ועדת חקירה, ובצוק. מרוע מסרבת הממשלה להקים ועדת חקירה במקרה זה של הריגת חמשת הנערים הערביים? האם סירוב זה — לאחר טבח כפר-קאסם — מטיע להשריש את ההכרה בציבור, כי דם ערבים אינו הפקר?

מה לא נאמר לאחר מקרה ההריגה על האוכלוסיה הערבית ועל המפלגה הקומוניסטית הישראלית, המשמשת לה מגן נאמן? כלשון הפתגם הערבי העממי: "הריבין לי ובכה; רץ לפני והתלונן" — כך עשתה הממשלה. היא ניצלה לרעה

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 8 — הקמת ועדה פרלמנטרית לחקירת נסיבות הריגתם של חמישה נערים ערביים בדרום הארץ על-ידי משמר הגבול. רשות-הדיבור לחבר הכנסת חביבי.

אמיל חביבי (מקי"י):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. חודשים ומעלה עברו מאז הריגת חמשת הנערים הערבים בני 16—17, אשר לפי הודעת הממשלה נהרגו בנסותם לעבור את הגבול לזעה. הריגת חמישה נערים אורחי ישראל לילה אחרי לילה בנסיבות כה מסתוריות, הסימנים הגופות, המעידים על פגיעה בכ"דורים מלפנים והמעוררים חששות כבדים בנוגע לנסיבות שב"הן נהרגו — כל אלה עוררו זעם מוצק בדעת הקהל של ארצנו, היהודית והערבית. בהלוויה ההמונית בחיפה, בהסגנות המחאה בנצרת, בשפרעם, בכפר-איסף ובמקומות אחרים הרי-עלתה הדרושה האלמנטרית להקמת ועדת חקירה ציבורית.

אבל מה עשתה הממשלה? כל הצעדים שנקטה הממשלה לאחר מקרה מוצע זה ובקשר אליו מגבירים את החששות, כי אין זה מקרה טראגי גרידא, אלא מעשה שעושי מבקשים להפיק ממנו תועלת פוליטית למטרותיהם המפוקפקות.

לא זו בלבד שהממשלה סירבה למלא אחרי הדרושה ההמונית האלמנטרית להקמת ועדת חקירה ציבורית, לא זו בלבד שהיא העלימה מעיני עורכי-הדין של משפחות הנהרגים את התוצאות של בדיקת הגופות, — אלא עוד פתחה במסע הסתה שלוחת-רסן כלפי האוכלוסיה הערבית על שהעזה להביע את מחאתה נגד הרצח הזה וכלפי כל הגורמים

להרתיע את החוגים הדמוקרטיים ממאבקם ולהציל את שלטונם המתערער. כל זה לשוא. שיטה זאת איננה ישראלית מקורית, היא נוסחה ונבחנה בארצות אחרות ונכשלה. היא תוכל גם בארצנו. שום הסתה אין ביכולתה למנוע את נצחון שוויון-העמים ואחוזת העמים גם בארצנו.

אנו מציעים לכנסת לדון במאורע הטררגי של הריגת חמשת הנערים הערביים. אנו מציעים שהכנסת תחן במדיניות הממשלתית. אשר הולידה את האסון הזה, אשר מביאה נוער ערבי לידי יאוש ובריחה ממולדתו. אנו מציעים דיון זה, כדי להחליט כסיכומו על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית. אנו נילחם נגד רגשי היאוש ומעשי היאוש, בעד הגברת המאבק הציבורי ההמוני לביטול מדיניות הדיכוי הלאומי, בעד הדיוק השיחוף ההידרירעבי במאבק זה ולמען עתיד של שלום ואושר לכל ילדינו.

3. התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי

ואין לי ספק בכך שאילו מוסדות הצבא והמשטרה היו רואים בעוד מועד להסבר מתאים, אילו היו חורגים ממסגרת ההסבר הרשמי היבש ומראים יחס אנושי אל ההורים האֵלֵים, אשר בניהם היו מוטלים לפנייהם, היתה האמת מאפילה על כל השמועות. — שמועות השוא — ועל העלילות הזדוניות שנתלו אליהן.

אך הטרגדיה נשארה טרגדיה גם לאחר שהוברר לנו שהצבא פעל כחוק, טרגדיה של החיים ולא של המתים, טרגדיה אשר שורשיה הם לא על הגבולות של הארץ, כי אם בתוכה, בכיתנו פנימה. הבעיה לא נפתרה עלייני הפגיעה במסתננים, בכך היא רק מתחילה, כי השאלה היא מה דוחף את הנוער הערבי אל גבול המוות הזה. אפשר כמובן לברוח בכלל מן הבעיה הזאת ולהשלות עצמנו שעליידי כך היא חולה להתקיים. אך זהו פשע הן כלפי המיעוט הערבי והן כלפינו, כלפי מדינתנו כולה. אפשר כמובן לנסות להשתמש מן הבעיה החמורה עלייני התשובה הפשטנית, שאכן כל אלה המנסים לעבור את הגבול, מושפעים כולם מן ההסתה הפרועה המגיעה אלינו מעבר לגבול, ואחת דחם: ריגול ופגיעה בבטחונה של המדינה. ואין זו אמת.

אינני רוצה להקל על עצמי בדיון זה, הבעיה היא רצינית וחמורה מדי. ידאי יש גם כאלה, ודאי שאין לזלזל בהשפעתו של הרעל הזורם אלינו בלא הפסק מהצד השני של הגבול ומרעיל את נשמותיהם של הציירים הערביים. אך אנו נחטא לאמת, לצדק ולענינו אם נסתפק רק בקביעה זאת ולא נגלה את האומץ הררוש כדי לראות את הבעיה בכל היקפה ולא נחתרר להגיע לטורשיה.

הגורמים המשפיעים על הנוער ומעצבים את דמותו, תמיד רבים הם ומורכבים מאד. האם לא נמשך הנוער שלנו להרפתקה הגדולה בנסותו להגיע לפטרה. האדם סלע? האם לא ידענו בוודאות, בקבלנו אבלים את גופותיהם, שלא מרגלים לפנינו, כי אם נוער טוב המחפש פורקן למרצו, נוער שאינו מוכן להשלים עם החיים האפורים — והוא מוצא את הפורקן אף בדרך זו של הרפתקה חסרת-שחר? האם נפשו של הנוער הערבי אינה כנפשו של הנוער שלנו? והאם ניתן להשותף את מצוקת נפשו למצוקת נפשם של בנינו? לא, אין ספק שמצוקת נפשם היא גדולה יותר וקשה יותר.

אכן אין ספק שהגורם הקובע והמכריע לגבי הנוער הערבי, הוא גורם שהוא כולו בדינו — הרי הוא מצבו של

קריאות בלתי-שקולות שנשמעו בעת ההפגנות מפי נשים שכולות או ילדים נסערים או פרוכוקטורים, שידוע מי החדיר אותם. אנחנו, הקומוניסטים, השתקנו את הקריאות האלה, פירקנו ונוסיף לפרק את המוקשים הפרוכוקטיביים שטומנים בדרכו של המאבק הציבורי ההמוני הצודק נגד הדיכוי הלאומי ולמען אחוזה יהודית-ערבית.

מסע ההסתה והרדיפות אחרי מעשה ההריגה מגביר את החשש, כי מצד גורמים שלטוניים מסויימים יש כאן פעולה מחושבת מראש. בארצנו גוברת הדרישה הציבורית לביטול הממשל הצבאי, לשוויון-זכויות לאוכלוסיה הערבית. גוברת הדרישה לשינוי המדיניות בשאלת הפליטים הערביים. הבסיס הציבורי של הממשלה הצטמצם ומשבר השלטון הולך ומעמיק. במצב זה משתשעים גורמים שלטוניים אלה באשליה, כי באמצעות הסתה אנטי-ערבית ומסע אנטי-קומוניסטי יצליחו

היו"ר נ. ניר-רפאלקס:

הצעה בנושא דומה, אבל לא זהה, לחבר-הכנסת חזן: התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי.

יעקב חזן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין כל דמיון בין שני הנושאים הללו, אך לצערי השורש האובייקטיבי אחד הוא, והוא שורש רע, פורה לעגה.

לפני כמה שבועות זועזעה המדינה כולה על-ידי הידיעה על הריגתם של חמישה צעירים ערביים ליד הגבול הדרומי, הוא גבול עזה. השמועות שהציפו את הארץ כולה על ההתעללות בגופותיהם של ההרוגים זועזעו את הישוב כולו והסעירו את הישוב הערבי.

יש לנו אמון מלא בצבא-הגנה לישראל. אמון, הוקרה ואהבה על תפקידו הגדול והקשה, אותו הוא ממלא בנאמנות כזאת בהגנה על בטחונה של ישראל וגבולותיה. אנחנו בטוחים שהוא עושה הכל כדי לשמור על טוהר נשקנו. לא הטלנו ספק במאמצי אלה, אבל לא יכולנו להתעלם מכך, שבכל מקום שם מותר דמו של אדם — גם כאשר זה מותר כחוק ולמען פיקוח-נפש של העם המדינה — בכל מקום כזה עלול להיכשל גם האדם הטהור ביותר והחייל הנאמן ביותר לחוק בזמן מילוי חובתו הקשה והטראגית כאחד. ודווקא מתוך אמונתנו זו בצבא-ה"ל ומתוך ידיעתנו שרק אם יישמר טוהר נשקנו — יישמר כוחו, תבענו שאלת את הקמתה של ועדת חקירה לבידיקת אמתותן של שמועות אלה.

ואכן נגולה מלבנו כאשר נוכחנו לדעת הן תוך כדי דינויה של הממשלה והן בדינויה של ועדת החוץ והבטחון, שאכן אין כל שחר לשמועות הללו על ההתעללות הנפשעת בגופותיהם של ההרוגים. נשמנו לרווחה כאשר התברר לנו שצה"ל פעל כחוק ולא חרג מגבולותיו של החוק החמור הזה, בפעולה הקשה הזאת, שהיא כורח חיינו כל עוד לא הגענו לשלום יהודי-ערבי וכל עוד שלומה הלאומי והמדיני אינו מובטח. או ויתרנו על תביעת ועדת החקירה. עשינו זאת לאחר שהתברר לנו, ללא צל של ספק, שכל החשדות לגבי התנהגותם של חיילי צה"ל לא היו נכונים.

שמואל מיקונים (מק"י):

או למה לך ועדת חקירה.

יעקב חזן (מפ"ם):

תשמע.

הזעזוע הזה על המערך הנפשי של הנוער הערבי. זוהי בעיה רצינית וחמורה מאד ואי-אפשר לברוח מפניה. אבל עלינו להיות מעוניינים, הן מבחינה אנושית, הן מבחינה לאומית והן מבחינה מדינית, לסייע לו להתגבר על כך.

חברי הכנסת, הזמן לפי דעתי דוחק מאד. איחרנו הרבה. אני מציע דיון בכנסת על מצבו של הנוער הערבי ועל הדרכים לתיקון המצב, על-ידי עזרה ומזיניות כזאת אשר תסייע לו להיקלט לתוך מערכת החיים שלנו לטובתו ולטובת המדינה כולה. בסוף הדיון אציע הקמת ועדה שתחקור את הבעיה לעומקה ותציע את מסקנותיה לכנסת.

הי"ר ג. ניר-רפאלקס :

רשות-הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

אתחיל בנואם האחרון. על סדר-היום, כפי שנדפס — התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי. אבל הנואם כנראה הכיר שיימצא במצב קצת משונה ומגוחך אם ימשך בנוסח הדיבור של הנואם שקדם לו. כי חברי היו בממשלה שבה הוברר הענין הזה, הוא בעצמו היה בוועדת החוץ והבטחון שבה נבדק הענין הזה, ואקרא את המסקנות של שני המוסדות האלה. גם אילו לא היה בעצמו בוועדה, יכול היה לדעת מחבר ריו שפיקרו על היחידה הזאת מה קרה על הגבול. הוא עצמו ציין שהיו מקרים שצעירים יהודים ניסו לעבור את הגבול, וגם הם נהרגו. ולמה הכנסת, ידידי מר חזן, בשאלת הנוער את ענין תקריות הגבול? מפני שאתם עומדים בהתחרות עם מק"י ברחוב הערבי? מה שדיברת אין לי שום שייכות לתק-ריות גבול.

(חבר-הכנסת י. ח'מיס קורא קריאת-בניים)

אני מתווכח עכשיו עם חבר-הכנסת חזן ולא אתך.

(קריאת)

שמואל מיקוניס (מק"י):

מק"י תפריע לכם עד שתגיע לשלטון. והיא תגיע, רבותי, היא תגיע.

משה סנה (מק"י):

כולכם חושבים זאת בלבכם, יומם ולילה. שום דבר אינו מטריד את מנוחתכם חוץ מן הדבר הזה. אתם מתווכחים ביני-כם וחושבים רק על המפלגה הקומוניסטית. הפחד הזה מטריד אתכם מהבוקר עד הלילה. מה אתם כל-כך גבילים ממה שהוא אמר?

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

חבר-הכנסת חזן עמד פה על מצב הנוער הערבי והתאונן שאין שוויון בינו ובין הנוער היהודי. אילו היה ישר ותמים כמו שהוא רגיל להיות, היה מצוין שגם בקרב הנוער היהודי אין עדיין שוויון. יש פערים גדולים בין עדות שונות של העם היהודי בארץ. הוא יודע היטב שיש גם פעולות מסוימות של חלק מהנוער — לאשרי, זהו חלק קטן מאד, ואני מקווה שמקרים כאלה יהיו מעטים ואולי בכלל לא יישנו — יש גם מקרים שנערים יהודים עוברים את הגבול. מקרים אלה נותנים פתח להסתה בלתי-רפוסקת, גם מצד מק"י, גם בספרות ערבית של מפ"ם. וצריך להיות תמים מאד כדי לא להבין שכל הארצות השכנות מסיתות בלי הרף נגד ישראל — הסתתן מגיעה לאזני אזרחינו הערבים. יש רדיו, מקשיבים לו; יש גם טלביזיה. לדברים אלה יש השפעה. נחוצה תמימות רבה מאד כדי לחשוב שאין לזה השפעה.

הנוער הערבי בארצנו, של האופקים האטומים והמחנק שב-חיו, ההרגשה שכל הדרכים להתפתחות סגורות בפניו, שהוא נדון להסתאבות. לחיים שאין בהם מטרה ותקוות התפתחות.

הנוער הערבי עד גיל 19 מהווה 56.5% מן הישוב הערבי. עד גיל 24 — 65%; מתוך כל שלושה אזרחים ערביים, שניים הם צעירים. זהו הישוב הערבי בעתיד הקרוב. בדינו לסייע לו לצמות לתוך חיה של המדינה תוך כדי עצמו, או לדחוף אותו ממנה, להרוס מחיצות או להגביהן, לכרות תהומות או לכסותן.

הנוער הלומד מגיל 5 עד 24 בין היהודים הוא 55%; בין הערבים — 29%. זה לפי השנתון הסטטיסטי. לפי השנתון הממשלתי האחרון יש להוסיף על כך 20,000 תלמידים הלומדים בבתי-ספר נוצריים לארשמיים. יחד מגיע האחוז ל-40%. זה ודאי אחוז שאין דומה לו בהרבה ארצות ערביות ואולי בשום ארץ ערבית, אבל אפשר לאמור שכמו שחצי-אמת גרועה משקרה, כך גם חצי-כרבה גרועה מקללה טובה, כי המצב הולך ורע עם הגיל העולה, והוא נהפך למועקה שאין מוצא ממנה לאחר שהם מסיימים את לימודיהם.

בישוב היהודי מגיל 14—17 — 112,000 בני נוער, מהם לומדים 90,000 בערך, שהם 81%. בישוב הערבי — 20,000 בני נוער, מהם לומדים 2,200, שהם 11%. אם נוסיף עליהם את אלה מבתי-הספר הנוצריים, נקבל 17.5%.

ושבו, גרוע עוד יותר המצב בחינוך משלים, חינוך מקצועי וגבוה. תלמידים יהודים — 51,000 שהם 46%; תלמידים ערביים 430 שהם 2.1%. ועגום מכל הוא, כאמור, מצבם של אלה המסיימים. הכל מוביל למבוי סתום. במנגנון המדינה שמספר עובדיו הגיע בשנת 1959 ל-44,390, היו 1,500 עובדים ערביים, שהם 4%, כשהאחוז שלהם באוכלוסיה הוא 11%.

אך גם זאת איני רואה עדיין כעיקר הרעה. הגרוע מכל הוא שאין כל מדיניות נבונה וקונסטרוקטיבית, מדריכה ומסייעת לגבי שידוד מערכות בונה בישוב הערבי, שידוד מערכות אשר יקרב את מבנהו לזה של הישוב העברי. כי הסכנה הגדולה ביותר של מתיווח בין עמים היא כאשר ההבדלים הלאומיים חופפים את היגודים הכלכליים והמעמדיים. לטובתו של הנוער הערבי, לטובתו של הישוב הערבי, לטובתה של מדינתנו, לטובת השלום היהודי-ערבי — יש להבטיח שיותר אנשי אינטליגנציה ויותר עובדים מקצועיים יהיו בין הערבים; יש לדאוג שיהיה יתר משקל לעובדי התעשייה ולא כל כך לחקלאים, אבל חקלאות צריכה להיות מודרנית יותר. יש לראוג להעברת חלקים שלמים מהישוב הזה לתפקידים אחראים במדינה, המבטיחים להם גם דרגת חיים גבוהה יותר, וגם התקרבות למבנה הישוב היהודי.

אנחנו מעריכים את מספר הפועלים הערבים העובדים כיום ברצועת החוף בין 20 ל-30 אלף. הם עובדים בבנין, במלאכות שונות, בפרדסים, אבל אינם נקלטים במקום עבודתם. הם עובדים עם בתנאים שממילא מובילים אותם ליתר זרות, ליתר אי-הבנה, ליתר שנואה. אינם משתלבים בערים הללו; אינם זוכים לבית, לדירה קבועה. הם גרים בבתיים אותם הם בונים, הם חוזרים בכל שבוע לכפרים שלהם; הם נפלטים מן הכפר ואינם יכולים להגיע לעיר. הייפאם שהם מרגישים איך המזונן סוגר עליהם מכל צד? והרי גם מטעמים כטחוניים צריכה מדינת ישראל להיות מעוניינת בשידוד מערכות חיובי, פוזיטיבי זה, של הישוב הערבי.

על הישוב הערבי בארץ עבר ב-1948 זעזוע קשה ביותר. כל מסכת חיו שובשה. ואיני רוצה כלל להקטין את השפעת

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
בימי מלחמת השחרור אתה היית ציוני-כללי, ואל תספר לי מעשיות.

משה סנה (מק"י):
הם הוציאו גילוי-ידעת וגם המלחמה. הם פרסמו כרוז.

שמואל מיקוניס (מק"י):
הוציאו כרוז בשנת 1948 בסוריה ובבלנון.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
אתה, שהיית אנטיסטיאליניסט בימים קדומים, אינני מא-
מין בכנותך.

אני ממשיך לקרוא את מסקנות הממשלה: „הממשלה נוכחה לדעת כי כוחות הבטחון נהגו כחוק. הממשלה רואה צורך לחזור ולהבהיר לציבור כי המצב בגבולות מחייב ער-
נות קפדנית ומתמדת נוכח הסתננות אויבת לשם רצח, ריגול,
חבלה ושוד. מתפקידם של כוחות הבטחון למנוע מעבר גבולות
בלתי-חוקי והעבריינים מסכנים חיייהם.

מתוך החומר המפורט, בעדויות ובמסמכים, משוכנעת
הממשלה כי האנשים האמורים נורו תוך כדי מעשה הסתנ-
נותם לעבר רצועת עזה, וכי השמועות בדבר התעללות בגו-
רות הן דיבת זדון שהופצה על-ידי גורמים עוינים למדינה
ומחרחרי איבה.

החומר שהיה לפני הממשלה יעמוד לרשותה של ועדת
החוק והבטחון של הכנסת.

החומר נספר. בישיבת הממשלה שקיבלה החלטה זו
השתתף חברו של חבר-הכנסת חזן — מי שהיה שר הפיתוח,
מר בנצוב.

ועדת החוק והבטחון קיימה שתי ישיבות, האחת ב-29
בספטמבר 1961, והשניה ב-4 באוקטובר 1961. ואלו הן מסק-
נות הוועדה: „ועדת החוק והבטחון של הכנסת קיימה שתי
ישיבות בהן דנה בחקירת התמורה שאירעה ברצועת עזה,
בימים 18 ו-19 בספטמבר. לאחר שהוועדה קיבלה דין-וחשבון
מפורט מפני הרמטכ"ל רבי-אלוף צבי צור, המפקח הכללי של
המשטרה מר יוסף נחמיאס והממונה על שירותי הבטחון,
ועיינו; בחומר שהובא לפניו — קיימה הוועדה דיון מקיף
והגיעה לידי המסקנות הבאות:

(א) חמשת הצעירים קיפחו חיייהם בנסותם להסתנן בחש-
ת הלילה לשטח אויב ברצועת עזה. הצעירים נפגעו ברירות
של כוחות הבטחון שמתפקידם למנוע הסתננות ולהגן על
המדינה מפני חזירת מרגלים, חבלנים ורוצחים. הוועדה נוכחה
לדעת כי כוחות הבטחון נהגו כחוק.

(ב) הוועדה קובעת שהצעירים נורו תוך כדי הסתננות
לעבר רצועת עזה, וכי השמועות בדבר התעללות בגופות הן
עלילה שהופצה על-ידי גורמים עוינים למדינה.

(ג) הוועדה קובעת שלפי החוק הקיים במדינת ישראל
רשאי כל אזרח וחובש בישראל, כערכי כיהודי, לצאת את
הארץ בכל עת שרצוה.

(ד) הוועדה מוקיעה את מנהלי ההסתה הפרועה שבאו
מיסודות העוינים את מדינת ישראל תוך ניצול לרעה של מק-
רה טראגי, ורואה בהסתתם סכנה לשלום הציבור.

(ה) הוועדה רואה מחובתה לציין את החשיבות שבמתן
אינפורמציה מהירה לציבור על אירועים בטחוניים מיוחדים
לשם מניעת שמועות זדון.

(ו) ועדת החוק והבטחון פונה באזהרה חמורה לתושבי
המדינה לכל יסכנו את חיייהם בניסיונם לעבור לשטח אויב.

אם הכנסת צריכה לדון על הנוער — ולדעתי היא צריכה
פעם לדון — הרי זה על הפערים הקיימים בנוער בישראל,
בין עדות שונות. לאו דווקא של העדה המוסלמית, אלא גם
של עדות יהודיות. כדאי שנדון על כך. הדבר מחייב מחשבה
ושפועלה, ואין בנדון זה שום הבדל בין העדה הערבית וה-
יהודית. אולי יש עדות יהודיות שהפער אצלן הוא אפילו
גדול יותר, כי הוקדשה תשומת-לב רבה לפעולה בקרב העדה
הערבית, וביחוד בקרב העדה הדרוזית, שקיבלה על עצמה
חובת שירות בצה"ל. ואינני מוצא כנות שלמה — אם כי אני
מכיר את חבר-הכנסת חזן כאדם ישר בדרך כלל — בטענתו
שיש חלק אחד של נוער — ודווקא הנוער הערבי — שעדיין
אינו מעורב במשק ובתרבות. אני מכיר הרבה חלקים כאלה.

אם הוא מציע לדון בכך — והדבר הזה ראוי לדיון —
טוב היה עושה אילו היה מעלה לדיון את בעיית הנוער בכלל,
איך למנוע פערים; אם אי-אפשר עדיין למנוע פערים בכלל
בקרב העם בישראל — איך למנוע פערים בתחום חינוך הנו-
ער והכשרתו לחיים. אז יהיה צורך. אבל אם בחר לו חלק
אחד, דווקא הנוער הערבי, מותר לחשוש בו שזה בא לצרכי
תעמולה והתחרות עם מק"י, וצר לי שאני צריך להחשידו
בכך.

הנואם הראשון — מר חביבי — איננו יודע כלל — והוא
כמדומני לא היה בכנסת הקודמת, אבל אני מכירו מכנסת-
קודמות (אינני יודע אם צריך לומר „כנסיות“ או „כנסות“) —
שהרבה צעירים ולא-צעירים יהודים, גם ילידים יהודים, נהרגו
ליד הגבולות על-ידי כוחות ערבים מעבר לגבול. ולא שמעתי
אף פעם שמצפוני הקומוניסטי התקומם נגד רציחות אלה
ושהוא הציע לדון על כך. אין זו אמת, אדוני חבר-הכנסת
חביבי, שהתעללו בגופות. שלושה רופאים מומחים בדקו את
הגופות ומצאו שעלילה שפלה היא לומר שהיתה התעללות
בהן.

היו דיונים בשני מוסדות, קודם כל בממשלה, ואחר-כך
בוועדת החוק והבטחון. ועדת החוק והבטחון קיימה שתי
ישיבות על ענין זה. אינני יודע אם התקיימו שתי ישיבות
בוועדת החוק והבטחון בענין הנוער שהלכו לפטרה. אשר
חבר-הכנסת חזן, כנראה מתוך נקיפות מצפון, הזכיר גם
אותם. אקרא תחילה את מסקנותיה של הממשלה. במקרה לא
השתתפתי, לא בישיבת הממשלה ולא בישיבות ועדת החוק
והבטחון.

ואלו מסקנותיה של הממשלה שנתקבלו בישיבתה מיום
24 בספטמבר 1961:

„הממשלה קיבלה לידעיה את כל הפרטים על הנסיבות
אשר בהן קיפחו חיייהם בשבוע שעבר חמשה אנשים בנסותם
להסתנן בחשכת הלילה לרצועת עזה. האנשים שהגיעו מצפון
הארץ נפגעו ברירות של כוחות הבטחון, אשר מתפקידם למ-
נוע מעבר בלתי-חוקי כדי להגן על המדינה מהסתננות מרג-
לים, חבלנים ורוצחים.“
חבר-הכנסת חביבי מעולם לא מזה
נגד הסתננות זו, והודעה על אחוזה יהודית-ערבית לא שמענו
משום מפלגה קומוניסטית בארצות השכנות, ולכן אני מספ-
ק בכנות ההכרה שבאה מכאן.

שמואל מיקוניס (מק"י):
אני שמעתי.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
אני גם כן רוצה לשמוע.

משה סנה (מק"י):
הם סיכנו חיייהם בימי המלחמה בשנת 1948.

החורף והבטחון, ואף קיבלה מסקנות. לעומת זה, אין להתייחס עלם מבעיית הנוער הערבי. מדינת ישראל עשתה שני דברים חשובים וגדולים למען האוכלוסייה הערבית והנוער שלה: היא איפשרה לאוכלוסייה הערבית להגיע לרמת חיים גבוהה ביותר, אולי רמת החיים הגבוהה ביותר שיש לאיוו אוכלוסייה ערבית במזרח התיכון; היא גם איפשרה לנוער הערבי לקבל חינוך לא רק יסודי אלא גם תיכון. כמוכן, רמת חיים גבוהה יותר וחינוך גבוה יותר יוצרים בעיות חדשות, צרכים חדשים, ובעיקר העניין הזה נוגע לנוער, אשר איננו יכול עוד להמשיך ולחיות — לאחר שקיבל השכלה — כפי שחיו אבותיו בכפר, והוא זקוק לקליטה מסוג אחר בחיי העבודה והחברה. אנחנו צריכים להיות מעוניינים באינטגרציה, בהשתלבות של הנוער הזה בחיים האזרחיים ובחיי העבודה.

הבעיה הזאת רצינית ביותר, ולכן אני מציע להעביר את בעיית הנוער הערבי לוועדת העבודה או לוועדת החינוך והתרבות.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :
אני מבקש את רשות הדיבור.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :
רגע אחד, אדוני ראש הממשלה. כל זה מפני שאינכם נותנים ליזשבראש לנהל את הישיבה.

מנחם בגין (תנועת החירות) :
זו רק אחת הסיבות.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :
זו הסיבה העיקרית, ואתה יודע את הסיפור על נפולי-און. מספיקה הסיבה הזאת.

אני רוצה להגיד לך, חברי-הכנסת שערי, שהצעתך היא הצעה חדשה לסדרהיום. אתה יכול להציע להעביר לוועדה מה שכתוה פה, בלוח ההצעות לסדרהיום. פה כתוב: התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי. זאת אתה יכול להציע להעביר לוועדה. אולם אם אתה מחלק את ההצעה — זו אינה עוד אותה הצעה שנשמעה פה. כמוכן, הרשות בידך להציע בעוד הצעות הצעה לסדרהיום. או נשמע אותך. אבל אם אתה מציע, חברי-הכנסת שערי, להעביר לוועדה את ההצעה כפי שנוסחה פה — אעמיד הצעה זו להצבעה, וקודם אתן לראש הממשלה אפשרות להשיב. אולם אם אינך מציע הצעה זו — לא אעמיד להצבעה.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :
אני שומר לי את הזכות להציע הצעה חדשה לסדרהיום.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :
בחפץ-לב. אחם רואים איפוא, חברי הכנסת, שהצעות היו מיותרות.

האם יש מי שמבקש שנערוך הצבעה על שתי ההצעות יחד ?

משה סנה (מק"י) :
להפריד !

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :
אינני חזן ואינני זקוק ל"משוררים". אני מניח שכול-

ההוראות החמורות שניתנו לצה"ל בתחום זה שרירות וקיימות, וכל מי שמתקרב לאזור מסוכן זה קובע את נפשו.

הוועדה משתפת באכל ההורים והמשפחות על אבדן בניהם."

לצערי, אני מוכרח להגיד שנאמו של חברי-הכנסת חביבי הוא המשך של אותה המתה פרועה. וצר לי שחברי-הכנסת חזן נגד אחרי ויכוח זה, אם כי בריכוך-מה.

אני מציע להסיר את ההצעה מעל הפרק. לא אתנגד אם תבוא הצעה לדון במצב החינוך של הנוער מכל העדות, יהודי, ערבי או דרוזי.

אני מציע להסיר את שתי ההצעות מעל הפרק.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :

רשות להצעה לחברי-הכנסת שערי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :

אדוני היוזבראש, כנסת נכבדה. אני מבחין בין הצעות של חברי-הכנסת חביבי ובין הצעות של חברי-הכנסת חזן : אני מבחין גם בין הבעיה של תקריות גבול לבין בעיית החינוך של הנוער הערבי. אני רוצה להציע להעביר את בעיית הנוער הערבי לוועדת העבודה; אינני מציע שיהיה דיון, לא בכנסת ולא בוועדה, על הבעיות של התקריות בגבול.

יעקב חזן (מ"ם) :
לוועדה המתאימה.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :

ועדת העבודה או ועדת החינוך והתרבות. חברי הכנסת, אינני סבור שיש מקום לחדש את הדיון על בעיית התקריות בגבול. ראשית, מפני שאין להצדיק הסתננות ומעבר גבולות שלא כחוק — וגם ראש הממשלה אמר זאת. מדינת ישראל היא מדינה פתוחה, וכל מי שרוצה לעזוב אותה, כיהודי כערבי — רשאי לעשות זאת כחוק. אינו צריך ללכת בדרכים בלתי-כשרות ובלתי-חוקיות.

בבה אידלסון (מפא"י) :

אולם הצעתו של חברי-הכנסת חזן מנוסחת אחרת.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :
מוחר לי להציע מה שאני רוצה להציע.

השר י. אלמוגי :
זו הצעה חדשה.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :

אני חושב שהיוזבראש יקבע את הסדר ולא כל אחד מחברי הכנסת.

ישראל קרגמן (מפא"י) :

הצעת חברי-הכנסת חזן אומרת: התקריות בגבול יבער יות הנוער הערבי.

היו"ר נ. גיר-רפאלקס :
אבקש קודם כל לאפשר למציע לסיים.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית) :
שנית, בענין הזה כבר דנה באופן ממצה ביותר ועדת

— הצעות לסדרהיום (ניר-רפאלקס); חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון) (ניר-רפאלקס, בן-מאיר) —

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :
אעמיד כעת להצבעה את ההצעה לסדרהיום של חבר-
הכנסת חזן.

הצבעה

בעד ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום — רוב
בעד ההצעה לערוך דיון על הענין — מיעוט
נמנעים — 7
ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום נתקבלה.

כמ הייתם בבית-הכנסת ואתם יודעים מה זה חזן ומשוי-
ררים".

אעמיד תחילה להצבעה את ההצעה לסדרהיום של
חבר-הכנסת חביבי — בעד דיון או בעד הסרה מסדרהיום.

הצבעה

בעד ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום — רוב
בעד ההצעה לערוך דיון על הענין — מיעוט
ההצעה להסיר את הענין מסדרהיום נתקבלה.

ה. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון), תשכ"ב — 1961 (*)

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

מסקנה זו נובעת מתוך כך שחוק התעבורה קובע שמע-
מד שופט תעבורה הוא כמעמד שופט לפי חוק השופטים.
גם מלשונו של החוק וגם מרוחו מסתבר ששופט תעבורה, כל
זמן שיכהן כשופט, לא יהיה חבר הלשכה.

בסעיף 2 הוספו עוד תיקון. בהצעת החוק מדובר על
עבירות משמעת המועצה המשפטית התחילה לדון בהן
לפני תחילת החוק; ואם השתמשנו בנוסח "לא התחילה לדון
בה לפני אותו יום", הכוונה היא שקבלת התלונה למועצה
המשפטית איננה כשלעצמה בבחינת התחלת טיפול, והמועצה
אינה צריכה להמשיך בטיפול בתלונה, אלא להעביר אותה
לבית-הדין המשמעי של הלשכה.

בסעיף 3, הסעיף האחרון של החוק, הוספו כמה מלים
כדי שיהיה ברור שסעיף 52 נכנס לתוקפו מיד, ושאותם
סוגי עורכי-הדין שהחוק שולל מהם זכות הצבעה, לא יוכלו
להצביע בבחירות הבאות. זאת עשינו על-ידי כך ששינינו את
נוסח הסעיף, לאמור: בסוף הסעיף האומר "לענין בחירות
אלה ולענין כל אחד משאר הדברים שיעשו לפני תחילתו
של חוק זה בהתאם לסעיף 19 לפקודת הפרשנות, וכ'...".
הוספנו את הפיסקה: "לענין סעיף זה תחילתו של סעיף 52
ביום ט"ו בכסלו תשכ"ב (23 בנובמבר 1961)". מתוך כך,
כיוון שסעיף 52 ממעט את סוגי האנשים האלה מחברותם
בלשכה, לא תהיה להם גם הזכות להצביע בבחירות הבאות.

אלה התיקונים שהכנסנו. לא היו כל הסתייגויות, ואני
מבקש לאשר את החוק בקריאה שניה ושלישית.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :
אנו עוברים להצבעה בקריאה שניה, על סעיפי חוק
לשכת עורכי-הדין (תיקון), תשכ"ב—1961.

הצבעה

סעיפים 1, 2, 3 נתקבלו.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :
אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון), תשכ"ב—1961, נתקבל.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס :
לפני שנעבור להצעה הבאה לסדרהיום, נקדיש כמה
דקות לחוק לשכת עורכי הדין (תיקון), תשכ"ב—1961, קריאה
שניה ושלישית, מפני דחיפות הענין. רשות-היבור ליושב-
ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר-הכנסת בן-מאיר.

ישראל שלמה בן-מאיר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. אין שום קשר בין
החוק שאני מביא עכשיו בשם הוועדה לקריאה שניה ושלישית
ובין היציאה ההמונית של חברי הכנסת. לא בפירוש ולא
מכלל, אף-על-פי שהחוק אשר אני מביא עכשיו דן גם כן
בהוצאת סוגים מסוימים של עורכי-דין מלשכת עורכי-הדין.
זה הקשר היחיד בין שני הדברים.

החוק הובא לכנסת רק השבוע. הוא דחוף מאוד, כי
הבחירות ללשכה עומדות להריקים והחוק צריך להתקבל
בכנסת לפני קיום הבחירות.

הוועדה כולה אישרה את החוק והכניסה בו תיקונים
קלים. בסעיף 1, שהוא תוספת לסעיף 52 לחוק העיקרי,
הוסיפה הוועדה על סוגי עורכי-הדין בעלי מקצוע שחברותם
בלשכה נפסקת באותו זמן שהם משרתים בכהונה אחרת, גם
"שופט צבאי משפטי כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי,
תשט"ו—1955, המשמש בכהונתו בהיותו בשירות קבע של
צבא-הגנה לישראל". דומני שאין צורך להזכיר לחברי הכנסת,
שסעיף זה קובע, ששופטים ודיינים אינם חברים בלשכה כל
זמן שהם מכהנים כשופטים וכדיינים. כדי להבליט ולהדגיש
את העובדה שחברותם אינה נפסקת לגמרי אלא רק בתקופה
שהם מכהנים כשופטים או כדיינים, וברגע שהם פוסקים מל-
כהן במשרתם זו, הם חוזרים לחברותם המלאה, עם כל הזכר-
יות בלשכה, — השתמשנו במלה "נפסקת" במקום המלה
שהיתה קודם: "תפסק". כמו כן הכנסנו "שופט צבאי
משפטי".

אני חייב גם להודיע לחברי הכנסת, שהוועדה דנה בכר-
בדראש בהצעת חבר-הכנסת קלינגהופר, אשר העלה אותה
בדיון בקריאה ראשונה. הוא העלה ספק אם גם שופטי התע-
בורה וכללים באותה הגדרה של חבר לשכה שנתמנה שופט
או דיון. דעת חברי הוועדה היתה שההגדרה "שופט", כמש-
מעוהו בחוק השופטים, כוללת גם שופט תעבורה.

ו. הצעות לסדר-היום

1. הימצאות כלי-נשק ישראליים בידי צבא פורטוגל, לאור הפרסומים החדשים בעתונות

על כך ששר הבטחון וקבוצת מקורביו נוקטים צעדים פוליטיים חמורים בלעדי הכנסת ואפילו בלעדי הממשלה.

חבר-הכנסת בריהודה אמר ב"ב ביוני, בהצעתו לסדר-היום, בין היתר את הדברים הבאים: „במיבצע „ביצועים“ רזיו, חסר עקרונות, כאותו אוירון באלזיר בזמנו, שרק בנס לא הכניס את מדינת ישראל לריב קשה עם ידידי אמת רבים. הודיע סגן שר הבטחון בקלילות גראציוזית לבא-יכוח העתונות, כי הענין הוא נורמלי וטבעי, כי מותר לגרמניה — לומר מותר עכשיו ומותר יהיה לעתיד — למכור לכל מי שתריצה את ה"עוין" שלנו ושאר הנשק שהיא קונה ממדינת ישראל". „בשם מי מסר הודעה זו? — שאל אז חבר-הכנסת בריהודה. — „בשם שר הבטחון? בשם ממלא מקום שר הבטחון או בשם הממשלה בממשלה — קבוצת המקורבים למשרד הבטחון, המסתירה גם הפעם מהממשלה את מע"שיה"? עד כאן דברי חבר-הכנסת בריהודה.

מה משמעותם של דברים אלה? משמעותם היא, כי נציג מפלגה קואליציונית קבע, כי בתוך ממשלתו שלו יש מצב של „ממשלה בתוך ממשלה“ וכי קבוצת אנשים המקורבים לשר הבטחון עושה דברים חמורים ביותר מאחורי גבה של הכנסת ואפילו מאחורי גבה של הממשלה.

בדברי התשובה של ממלא מקום ראש הממשלה לוי אשכול ב 6 ביוני נאמר, כי „אין סעיף בחוזה המכירה שהוא אוסר על המדינה הקונה למכור את הנשק למישהו אחר“. „והחוויה הוה“ — הטיח מר אשכול לפני חבר-הכנסת בריהודה — „כולכם השתחתם או בממשלה בצורות שונות ובקאדינציות שונות, כאשר טיפלו בענין זה“. כאשר באותו דיון נשאל מר אשכול על-ידי קריאת-ביניים של אחד מחברי הכנסת: „אולי תגיד דבר ברור"? ענת: „הממשלה לא הודרה ולא הודעזה מיד, כי לא ראתה שהיתה הודעזת גדולה באיזה מקום מחוץ לאותם החברים שהביאו הצעות לסדר-היום“.

אופייני למדי הדבר, כי פנייתו של חמש סיעות בכנסת בשאלה זו — לא נחשבה בעיני החוגים השליטים לסיבה רצינית לחקירה מיידית ולהודעה ברורה בשאלה זו בכנסת.

ב"ב בנובמבר שנה זו פורסמה בעתון „הארץ“ ידיעה, כי חוגי משרד הבטחון הודו, כי התת-מקלע הישראלי המיוצר בבית-החרושת הבלגי פ. נ. ברשיון ישראלי הגיע לצבא פורטוגל. חוגים אלה ציינו כי ישראל השילה הגבלה על שיווק הנשק לארצות ערב ולארצות מסויימות אחרות, אולם פורטוגל המנהלת מלחמה רצחנית באנגולה לא נכללה בין הארצות הללו.

כנסת נכבדה. הענין אינו בהעדרו של סעיף בהסכם מכירת הנשק עם גרמניה, האוסר למדינה הקונה למכור את הנשק למישהו אחר. הענין הוא בעמדתם הפוליטית של החוגים הישראליים השליטים, המכירים נשק לידי הצבא הניאו-נאצי בבון והמייצבים לימין הזקולוניאליסטים המשעב"דים את עמי צפון אפריקה.

באנגולה מתנהלת מערכה גדולה נגד הכיבוש האימפריאליסטי בעד החופש והעצמאות. הצבא הפורטוגלי עורך באנ" גולה מסעות זועה, רצח מאות אלפים גברים, נשים וטף, מאות כפרים הושמדו. פורטוגל מהווה חלק מן השיטה הקולוניאלית הנמצאת בתהליך התפוררות מלאה תחת מהלומות

היו"ר נ. גיר-רפאלקס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת וילנסקה: הימצאות כלי-נשק ישראליים בידי צבא פורטוגל באנ" גולה, לאור הפרסומים החדשים בעתונות.

אסתר וילנסקה (מקי):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנו מציעים להעלות לסדר-יומיה של הכנסת את השאלה של הימצאות כלי נשק ישראליים בידי צבא פורטוגל באנגולה לאור הפרסומים החדשים בעתונות.

העתונאי הישראלי אלי תבור ביקר לפני זמן קצר בליס"בון, ונפגש עם מנהל לשכת המיניסטר לעניני תעופה בפורטוגל, גל, ג'ורג מנואל ואן זלר. מן התיאור שפורסם בשבועון הישראלי „העולם הזה“ ביום 15 בנובמבר 1961, מסתבר כי דובר המטה הכללי של הצבא הפורטוגלי אישר כי ה"עוין" הישראלי נמצא עתה בידי הצבא הפורטוגלי, וכי פורטוגל קנתה מטוסי דקוטה בישראל, והשתמשה במטוסים אלה להור"בלת חיילים ולהפצצות.

בבטאון חיל האוויר הפורטוגלי „מאזי אלטו“, המספר על התקפות הגדולות של חיל האוויר והיבשה של הפורטוגלים, פורסמה תמונה של חיילים פורטוגליים המחזיקים בידם תת-מקלעים ישראליים. אגב, בידי נמצא העתק התמונה המראה את החיילים הפורטוגליים המחזיקים תת-מקלעים ישראליים.

דבורה נצר (מפא"י):

תמונה מן „העולם הזה“?

אסתר וילנסקה (מקי):

לא, מן העתונות הפורטוגלית, חברת-הכנסת נצר.

בעתונות הישראלית פורסמה גם הידיעה, כי בית-החרושת הבלגי „פאבריק נאסיונאל דה ארם“, הידוע בראשי התיבות פ. נ., קיבל מידי ישראל עוד לפני שנים מספר את הזכות לייצור ה"עוין" לפי סאטנט ישראלי, ומשם כנראה הגיע הנשק אל פורטוגל.

לא בכדי נסערה דעת-הקהל בארצנו. אין זו שאלה מסח"רית, אלא שאלה פוליטית ראשונה-במעלה, הרי היא שאלת מקומה של ישראל במערכה ההיסטורית הגדולה של עמי אפריקה לשחרור מעול האימפריאליזם. חוגים ציבוריים יותר ויותר רחבים בארצנו, מתנגדים לקו המסוכן של החוגים השליטים המתייצבים לימין הקולוניאליסטים משעבדי העמים. התעוררותה של דעת-הקהל הישראלית נגד משלוח כלי-נשק ישראליים שונים לפורטוגל, החלה מיד עם פרסום הידיעות הראשונות בעולם בפרשה זאת. כידוע, פרסם בסוף חודש מאי השנה, השבועון הלונדוני השמרני „אובורבר“, את הידיעה כי לפי מקורות דיפלומטיים גרמניים, נמכרו „עוין" ישראליים לפורטוגל באמצעות גרמניה.

ב"ב ביוני דרשו נציגי חמש מפלגות בכנסת, בהצעות לסדר-היום, לדון בענין מכירת נשק לפורטוגל. בין חמש המפלגות שדרשו אז דיון בעיסקות הנשק הישראליות, היו שתי מפלגות ששיבו בזמן ההוא בממשלה — אחדות העבודה ומפ"ם. למרות ישיבתן בממשלה דאז, ואולי כתוצאה ישיבתן בממשלה, לא היה להם אמון בכך ששר הבטחון מגלה לכל חברי הממשלה את כל צעדי. יתרה מזו, הם קבלו בפומבי

אין להסתפק בהודעה שנמסרה אתמול בשאלה זו על-ידי ועדת החוץ והבטחון. הודעת ועדת החוץ והבטחון מגלה טפח ומכסה טפחיים. השאלה, עליה מתנהל ויכוח פומבי, היא שאלה פוליטית מובהקת המטעירה חוגים ניכרים בדעת הקהל הישראלית, מעוררת הדים בדעת-הקהל העולמית ומצריח כה בהחלט דיון בכנסת.

אין להשלים עם המאמצים של שר הבטחון ומקורביו למנוע מן הכנסת דיון בבעיה מדינית חשובה זו. אפילו בלבותיהם של חברי הקואליציה הממשלתית מקננים חששות כבדים שמשרד הבטחון פעל בעצבו ועלול לפעול בעתיד על דעת עצמו.

אני מסיימת. הכנסת מקדישה לפעמים שעות רבות לדיון נים גם בבעיות פחות עקרוניות ופחות משפיעות על מעמדה הבינלאומי של ישראל. על כן אין זה מתקבל על הדעת ששאלה נכבדה כגון ידיעות חוזרות ונשנות בעתונות על נשק ישראל יבידו הקולוניאליסטים הפורטוגלים — לא תעמוד לדיון בכנסת ולא תסוכם עליה לפי הרצון והאינטרס של העם.

על כן אנו מציעים דיון בכנסת בשאלת הימצאות נשק ישראל בידי צבא פורטוגל באנגולה, הואיל והאינטרס הלאומי החיוני של ארצנו הוא בסולידריות עם עמי אפריקה הנאבקות לעצמאות ובהפסקת כל עזרה לגורמים קולוניאליסטיים מש-עבדים.

2. הבטחת האמצעים הנאותים שנשק שמכרה ישראל לא יגיע, שלא באשמתה, לידי צד שלישי

היהודים שבישראל, שמעמדם בעולם האפריקני והאסייני עלול להיפגע פגיעה חמורה על-ידי הצבעות בלתי-נכונות שלנו באו"ם. טוב שהתחלנו להבין כי הידידות והעזרה ומדיניות-החוץ באו"ם הם כלים שלובים, והתחלנו להוציא מכך ראשית מסקנות נכונות, כמו במקרה של דרום-אפריקה.

והנה, נסתבר כי אי-אפשר להפריד גם בין מדיניות-החוץ ובין ממכר הנשק, גם אם הממונים אצלנו על ייצור הנשק מראים אמביציה מובנת לאון את משקם ולהכניס דולרים. אך הדולרים הקלים האלה עלולים לגרום לנו צרות כבדות למדי, ובעבר קרו לנו כמה תקריות חמורות, שחברת-הכנסת בר-יהודה הגדירן לפני כחצי שנה בדיון בכנסת כאן במלים חריפות למדי, כ"כשלונות נטולים שיקול-דעת" וכ"המשך הפרת החלטות הממשלה". וצרה לא קטנה קמה לנו לפני חצי שנה, עם פרסום ידיעה בעתון לונדוני רציני — "אובורבר" — 28 במאי, כי נשק ישראלי הגיע לפורטוגל דרך גרמניה, ומשתמשים בו לדיכוי המרד באנגולה.

דוד הכהן (מפ"י):
 לכל ברוח אתה צריך להאמין?

מרדכי בנטוב (מפ"ם):
 לצערי הרב, למרות כל ההכחות ולמרות שכמעט כל הבית ...

סגן שר-הבטחון ש. פרס:
 אם אתה מצטט את ה"אובורבר" — "אובורבר" היה כתוב "סטנגנים", ולא "נשק".

מרדכי בנטוב (מפ"ם):
 אולי תשמע עד הסוף?

לצערי הרב, למרות כל ההכחות ולמרות העובדה שכמ-

מאבק העמים לשחרור לאומי. השיטה הקולוניאלית היא שיטת שוד ורצח, היא מקוממת את דעת-הקהל העולמית בכל היבשות, אין לה שום עתיד ושום סיכוי. ימיה ספורים, היא נידונה לכלייה על-ידי ההיסטוריה. הידיעות על הנסיגות של חוגים ישראליים לקשור את ארצנו עם משעבדי עמים, היוודים מן הבמה ההיסטורית, מעוררות התנגדות בציבור המבין את האופי האנטי-לאומי הזויק והרה"הסכנות של צעד זה.

נוכח העובדה שזו הפעם השניה דורשות סיעות בכנסת דיון בשאלה זו, נמסר בישיבת ועדת החוץ והבטחון מיום אתמול שהממשלה נקטה את האמצעים הדרושים שנשק ישראלי לא יועבר בעתיד על-ידי צד שלישי לאותה ארץ. מנוסח ההודעה ברור, כי האחראים במשרד הבטחון העלימו מן הקהל את האמת כאשר הכחישו את הידיעה שהתפרסמה בקיץ ב"אובורבר" הלונדוני. אפילו מן ההודעה של ועדת החוץ והבטחון מיום אתמול מסתבר, כי יש ויש מקום לדון בשאלה של העברת נשק לפורטוגל על-ידי צד שלישי בעבר ובהווה, ובכל יתר האספקטים של השאלה.

נסיגות הארבעה של שר הבטחון ואנשיו נועדו לטשטש את הצד הפוליטי החמור של עובדת מכירת הנשק הישראלי לפורטוגל על-ידי הצד השלישי, וכן נועדו הם לטשטש את הצד הפוליטי החמור של מכירת נשק ישראלי לאותו צד שלישי, ששמו — המיליטריזם הגרמני שואף להקם.

הי"ר נ. ניר-רפאלקס:

הצעה לסדרהיום, בנושא דומה, לחברת-הכנסת בנטוב: הבטחת האמצעים הנאותים שנשק שמכרה ישראל לא יגיע, שלא באשמתה, לידי צד שלישי.

מרדכי בנטוב (מפ"ם):

כנסת נכבדה. ההצעה שיש לי הכבוד להביאה היא שהכנ"ס תערך דיון בענין הבטחת האמצעים הנאותים שנשק שמכרה ישראל לא יגיע — שלא באשמתה — לידי צד שלישי. הענין עדין ביותר, ולא משום שהוא ענין בטחוני. ממכר נשק למדינות זרות הוא אולי ענין בטחוני בשבילן, אך לא בשבילנו. אלא משני טעמים אחרים:

קודם כל, מסחר בנשק בכלל הוא שדה-מוקשים מסוכן ביותר, והוא בחשבון האחרון לרוב יותר מוויק משמועיל, ומוטב שהיינו בכלל מוותרים עליו. והטעם השני הוא במדיניות הישראלית — שהבית כולו בודאי תומך בה בקווים כלליים — לבנות גשר ידידות עם עמי אסיה ואפריקה שקמו לתחיה, כדרך של השתלבותנו המדינית כאומה אסיינית באזור, בלי לוותר גם על הידידות עם שאר העמים, וכן בהחלטת הממשלה שלא למכור נשק למדינות המבקשות לקיים שלטון קולוניאלי.

דומני כי הבית כולו רגיש ביותר לכל סימן של חריגה אפשרית מן הכללים הנכונים האלה. ביחסינו עם מדינות אפריקה ואסיה חלה בשנים האחרונות התבגרות מסויימת במדיניותנו. עוד לפני שנים אחדות היו מעצבי מדיניותנו סבורים כי ידידות ועזרה למדינות אלו לחוד, והצבעות שלנו באו"ם לחוד. עוד לפני שנה, מי שעורר שאלה בדבר עמדתנו באו"ם לגבי מדיניותה הגוענית של דרום אפריקה, קיבל תשובה כי אסור לנו לפגוע במעמדו של הישוב היהודי שם. אך בינתים נתברר כי קיים עוד ישוב חשוב אחד, ואלה הם שני מיליון

שיבה ל"ת, כ"א כסלו תשכ"ב (29 נובמבר 1961)
— הצעות לסדר־היום (בנטוב, בן־מאיר, פרס, וילנסקה, בריהודה) —

סגן שר־הבטחון ש. פרס :

אדוני ה"ש"ב־ראש, כנסת נכבדה. חברת־הכנסת וילנסקה, כרגיל, ציטטה חצאי אמת ושמועות מכל מיני מקומות. לא אעסוק בכלום; אעסוק רק באחד. היא ציטטה את החלטת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת מאתמול, וציטטה רק את הסיפה, את החלק השני, בלי לצטט את הרישה.

אסתר וילנסקה (מק"י):
היא האופיינית.

סגן שר־הבטחון ש. פרס :

אמנם היא האופיינית, אבל אני מבין את נטייתך העמוקה לא לעסוק בעניני העבר; מפני שהרישה מתייחסת לעבר. הרי שה מתייחסת לעבר והסיפה — לעתיד. בהחלטת ועדת החוץ והבטחון כתוב: "הוועדה שמעה מפי סגן שר הבטחון שה ממשלה לא טיפקה כל נשק במישורין או בעקיפין לממשלת פורטוגל". אינני יודע אם זה גם כתוב ב"קול העם", חברת־הכנסת וילנסקה, אבל לנוחיותך אני מצטט גם זאת.

ישראל בריהודה (אחיות העבודה—פועלי ציון):
שם זה נתקבל פה אחד?

סגן שר־הבטחון ש. פרס :

והואיל וחברת־הכנסת וילנסקה דיברה בשם שש סיעות או חמש סיעות, אני רוצה לרגיע אותה.

אסתר וילנסקה (מק"י):
אז היו חמש סיעות.

סגן שר־הבטחון ש. פרס :

אז היו חמש סיעות; עכשיו אין אף אחת. האם את מוכנה לשנות את דעתך? למה לך לאטט את דעת הסיעות מאז, כש יש דעת הסיעות מהיוזם?

במעט מאד מקרים הכניסו כל כך הרבה אידיוקים כנוי שא מויק לישראל כמו בענין אנגולה. אתחיל באידיוק הראשון. בעתון "אובזרב" פורסמה ידיעה קצרה מאד, שבה הובאו שלוש שמועות. אחת מהן היא, שרוסיה שלחה אניות מלאות כושים לעזור למרודי אנגולה. את מאמינה בזה, חברת־הכנסת וילנסקה? והשניה היתה, ש"סטנאונים" מישראל הגיעו לאנגולה. אולם היות והתרגום בעתונות ישראל הוא חפשי, החליף עתון אחד את ה"סטנאים" ב"עושים", מפני ש"סטנאים" אינם מהקבלים על דעתו. כבר מראשית התחיל השקר לפעול, ואני יודע שישנן סיעות המעדיפות קונפורמציה על פני אינן פורמצייה. במקרה זה איננו יכולים להועיל להו.

אולם אינני רוצה לענות רק לחברת־הכנסת וילנסקה. אני רוצה לענות לגופו של ענין. בענין הספקת נשק מת עוררות בעצם שלוש שאלות. השאלה הראשונה והעיקרית היא: מהי מדיניותה של ישראל לגבי הספקת נשק לארצות הנמצאות במצב של לוחמה להבטחת שלטונן הקולוניאלי, ובתוכן גם פורטוגל?

אחרי הכל, הטעם העיקרי לחיכוך מדיני בכנסת הוא על מדיניות, ולא על שמועות־שוא. מדיניותה של מדינת ישראל בנושא זה היא גם ברורה וגם מוצהרת. ממשלת ישראל הודיעה בפומבי, בהתאם להחלטת הממשלה מיום 16 ביולי 1961, כי "לא יימכר נשק למדינה הנמצאת במצב של לוחמה להבטחת שלטון קולוניאלי". ממלא־מקום ראש הממשלה, מר לוי אשכול, הביא בשעתו החלטת ממשלה זו לתשומת־לב הכנסת, וסבורני שהיא נתמכה פה אחד על ידי כל חברי הכנסת.

עט כל הבית — אולי פרט למי שמשתוקק תמיד לראות את השלטון בקלקלתו — התפלל שידעה זו תחברר ככוזבת, — הענין אינו מרפה מאתנו עד היום הזה. אך לצערי הרב עלי להגיד כי הממשלה עצמה אשמה במידה לא מעטה בכך שה ענין אינו מרפה מאתנו. כולנו קיבלנו את הידיעה ההיא מתוך מבוכה גדולה. אך הממשלה, במקום שתדאג מיד לעריכת חקירה קפדנית בכל הנוגע להאשמות אלו — וכנראה קיים חומר רב ובתוכו מסמכים שגילו אותם היום, אך משום מה לא גילו אותם לפני חודשים אחדים — הסתפקה בשורה של המכרים והכוזבות נבוכות, שרק הגבירו את המבוכה. אינני מבין את פחדה הגדול של הממשלה כל אימת שמדובר על חקירה ציבורית הנוהגת בכל משטר דמוקרטי, מתוך טענה שעצם עריכת חקירה פירושה החשדה מראש. האמת היא ההיפך מזה: על־ידי הפחד מפני חקירה, הממשלה מחשידה את עצמה כמו ידיה גם כשהיא כשורה, ואז הכחשותיה מפסיקות דות ממשלך.

אמנם נתברר עתה כי מקור אחד חשוב בחוץ־לארץ, שהיו סבורים כי ממנו יכלו אולי להגיע ה"עושים" לאנגולה, נמצא חסום על־ידי התחייבות מפורשת לגבי מדינת ישראל שלא להעביר את ה"עושים" לצד שלישי בלי הסכמתנו, והסכמה כזאת לא ניתנה. אך לא הוכח כי לא נותרו שום מקורות עקיפים אחרים שורכם יוכלו ה"עושים" שלנו אולי להגיע לצד שלישי, שלא בידענתנו, מסיבה פשוטה: לגבי כמה עיסקאות לא הובטחה התחייבות דומה.

חברת־הכנסת בריהודה הצביעה באותו דיון בכנסת על צד נוסף ומסוכן ביותר של מצב דברים זה. עכשיו מספרים לנו" — אני מצטט את חברת־הכנסת בריהודה — "שעל כל פנים קיימת בביכול הגבלה לגבי מכירה לערבים. הרי זה אבסורד" — אומר חברת־הכנסת בריהודה — "אם יש רשות לגרמניה ולשאר המדינות למכור את הנשק למי שהן רוצות, הרי זאת אומרת שבאמצעות מדינה מתוכת אחת יכול הנשק להגיע למדינות, המודיעות באופן רשמי על קיום מצב מלחמה נגדנו".

גם ממלא מקום ראש הממשלה דאז, התחייב לדבר־מה בתשובתו באותו דיון. הוא אמר כי "ישראל מכרה נשק למדינות זרות... מתוך הנחה יסודית שהנשק הזה לא יעבור למדינה ולשאר המדינות למכור את הנשק למי שהן רוצות, הממשלה — "שצריך להכניס סעיף מתאים ולחפש דרכים, ונחשוב על כך". בינתיים כבר עברו שישה חודשים ומסתבר כי עדיין "חושבים על כך", אך עדיין אין הבטחה שבכל החוזים שלנו על מכירת נשק יהיה מצוי סעיף כזה.

כבר למדנו, דומני, שחוסר סעיף כזה והימנעות הממשלה מפעולה נמרצת כדי להבטיח טעיף כזה בחוזים, מוסיפים מוקשים רבים על אלה שקיימים בלאו הכי. על כן חשוב שהכנסת תדון בדבר בחיפזות, או לפחות — אם זהו רצון הבית — תטיל על ועדת החוץ והבטחון לקיים דיון דחוף בבעיה.

היו"ר י. ש. בן־מאיר:
מה אתה מציע?

מרדכי בנטוב (מפ"ם):
דיון.

היו"ר י. ש. בן־מאיר:
רשות־היבוור לסגן שר הבטחון.

זו של בית-החרושת. הוא גם פרסם אותה ברבים וגם מסר אותה במפורש למשרד הבטחון.

עכשיו אנו באים לשאלה השלישית — כיצד זה קורה שבמקום שמפלגות, פתונים וסיעות, שחייבים להבליט קבל עם ועדה, קבל עמים ועדות, בגאווה מוצדקת, את עמדתה העקרונית והבלתי-מתפשרת של ממשלת ישראל לגבי מל-חמות קולוניאליסטיות, מנסים להפיץ את הבדונה חסרת השחר, כאילו אנו פועלים נגד עצמנו ובניגוד להכרתנו אנו? האומנם יש לחקור על כך, חבר-הכנסת בנטוב, את ממשלת ישראל, או יש לבדוק את המוטיביוצייה המשולבת של אנשי עולם המחר ואנשי העולם הזה, להלעזי כי מדיניותה של ממשלת ישראל היא בהתאם לצרכים של כוחות עוינים לנו?

אני שמח שסיעת תנועת החירות החליטה להוריד את הצעתה לסדר-היום בנושא זה, לאחר הביורו שהתקיים את-מול בוועדת החוץ והבטחון. אני מציינ בסיפוק את החלטתה של מפ"ם לשנות את נושא הצעתה לסדר-היום. ועל העק-שנות של נציג התנועה הקומוניסטית להשאיר את הנושא —

משה סנה (מק"י):

היא לא יכולה לשנות, היא אינה משתתפת בוועדת החוץ והבטחון.

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

ובצדק אינה משתתפת. היא יכולה לקרוא בעתונים. אתם מאמינים ל"אובזרבר", למה לא תאמינו פעם למה שכתוב ב"דבר" או ב"הארץ".

— על העקשנות של נציג הסיעה הקומוניסטית להשאיר את נושא הצעתה לסדר-היום, אין לשמות ואין להצטער, יש רק להציע להסירה מסדר-היום.

היו"ר י.ש. בן-מאיר:

מה הצעתך לגבי הצעת חבר-הכנסת בנטוב?

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

עכשיו אני רוצה להגיד משהו לגבי הצעתו של חבר-הכנסת בנטוב.

לא הייתי רוצה לעשות חשבונות של העבר, ואין גם צורך בכך, אבל חבר-הכנסת בנטוב, אתה היית מהיר מדי באמונה שלך בשמועות שהזיקו לישראל גם בעבר וגם בהווה. גם סיעתך, לאחר שבדקה את הדבר הגיעה למסקנה שיש צורך לשנות את הנושא. איני מבין איך אפשר גם לא להרפות מאמונות שטופלים לשווא על ממשלת ישראל וגם לשנות את הנושא. או שאתם מאמינים או שאינכם מאמינים.

יעקב חזן (מפ"ם):

הוא דיבר על כך שיש סכנה.

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

הוא לא דיבר על הסכנה.

יעקב חזן (מפ"ם):

היתה לך הזדמנות גם לקרוא את המכתב?

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

קראתי ואמרתי גם לחבר-הכנסת בנטוב, שהענין הזה אינו מרפה מאתנו כל הזמן. ולמה אינו מרפה? גם אתה מוכרח לחשוב מדוע הענין אינו מרפה גם ממך. לא הענין אינו מרפה, אלא לא מרפה העובדה שיש במדינת ישראל כוחות שעוינים לה ואינם רוצים להפריד בין חקירת האמת

השאלה השניה שמתעוררת היא: האם עשתה ממשלת ישראל ככל אשר לאל ידה, כדי שנשק ישראלי מתוצרתנו לא יגיע במישורין או בעקיפין לידי מדינות הנמצאות במצב כזה של לוחמה? בתחילה ניסו ליצור בציבור את הרושם כאילו סיפקה ישראל, בניגוד לרצונה ובניגוד למדיניותה, נשק למדינות אשר אנחנו שוללים את מדיניותן הקולוניאלי-לית. שמועות אלה, לשמחתי הרבה, מתו מוות טבעי, כפי שצריכות למות שמועות-שוא. אולם לאחרונה נפוצו שמו-עות חדשות, כאילו תת-מקלעים "עוזי" מתוצרת בית-החרושת בלגי הגיעו לאנגולה, ובנושא זה הייתי רוצה להעיר שתי הערות.

עם בית-החרושת פ. נ. — סאבריק ואסיול, אנו מקיי-מים יחסים תקינים מאז קום המדינה. חלק ניכר מנשקו הקל של צבא-הגנה לישראל הוא מתוצרת בית-החרושת הזה. אנו מכירים את החברה הזאת כתברה רצינית ואח-ראית, כשם שהיא מוכרת על ידי רוב הארצות שעמן יש לה מגע.

עם בית-החרושת זה יש לנו הסכמים מוגבלים על חי-לופי ידע, והדבר הזה הובא לתשומת-לב גם של הממשלה — חבר-הכנסת בנטוב — על ידי ועדת שרים, וגם של ועדת החוץ והבטחון; חילופי ידע בייצור חלקים של הרובה האוטומטי מתוצרת ישראל ושל תת-מקלע "עוזי" מבלגיה. לפי הסכמים אלה חייבים שני הצדדים להיחזק צד ברעהו לגבי הספקה לצד שלישי. ואמנם כדושי מא-—יוני-יולי פנה אלינו בית-החרושת פ. נ. בבקשת רשות לספק תת-מקלע "עוזי" לצבא פורטוגל, לאחר שבקשה ישירה של פורטוגל נדחתה על ידינו בתוקף. תשובתנו לבית-החרושת פ. נ. היתה כמובן שלילית, ובסיכום המשאומתן שיגר משרד הבטחון את המכתב הבא לבית-החרושת. המכתב הוא מתא-ריך 1 ביולי 1961.

מרדכי בנטוב (מפ"ם):

מדוע לא הודיעו לנו?

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

היתה ועדת שרים, שחברך, חבר-הכנסת ברזילי, הש-תתך בה. הוא שמע פרטים. הוא היה צריך להודיע לך.

מרדכי בנטוב (מפ"ם):

על המכתב הזה לא הודיעו.

סגן שר-הבטחון ש. פרס:

על סירובנו?

ובכן, אני קורא לפניכם את מכתבנו:

"בקשר לפנייתכם בענין מכירת תת-מקלעים "עוזי" מתוצרת מטעלכם לפורטוגל, הננו להודיעכם כי משרד החוץ מתנגד בהחלט — בהתאם למדיניותה של ממשלת ישראל — להספקת הנשק הנ"ל לפורטוגל. התנגדות זו נובעת ממדי-ניותה של ישראל. מדינת ישראל אינה רוצה בהספקת נשק לאזורים של מתיחות בינלאומית, ולמדינות קולוניאליסט-יות, הפועלות נגד התנועות הלאומיות הנלחמות למען החו-פש. הננו פונים אליכם, אפוא, בבקשה לפעול בהתאם לסעיף 7 של החוזה בינינו". (סעיף 7 הוא הסעיף המחייב את ההתייעצות).

בית-החרושת פ. נ. הודיע לנו קאטיגורית ש"העוזים" לא סופקו לפורטוגל, בהתאם להודעה שניתנה לנו, ונסינונו עם הודעות פ. נ. מוכיחה, שאפשר בהחלט לסמוך על הודעותו

ישיבה ל"ח, כ"א כסלו תשכ"ב (29 נובמבר 1961)
— הצעות לסדרהיום (פרס, ננטוב, בריהודה, בגין, בן-מאיר) —

סגן שר-הבטחון ש. פרס:
כן, דנו על כך בממשלה הקודמת וזה הועבר לממשלה
החדשה.

ואם מהטעמים שהוזכרו לעיל אי-אפשר להכניס סעיף
כזה, יש להבטיח את אי-העברת הנשק בחליפת מכתבים או
להודיע את עקרונות הספקת הנשק הקיימים בישראל למדינה
הקונה, כפי שהודענו לבית-התרושת פ. נ.

מנחם בגין (תנועת החירות):
יסביר גא מדוע נאמר „מגביל העברתו“ ולא „מוגז
העברתו“?

סגן שר-הבטחון ש. פרס:
הכוונה היא, שלפעמים יש גם הגבלה בזמן. אני העדפתי
את המלה „הגבלה“, כי יש כלי-נשק אשר מתיישן כעבור
זמן, ולכן אין כאן ענין של מניעת העברתו, אלא הגבלת
העברתו. השאלה היא — או לאסור העברה או להגביל בזמן.
אני שמח לציין, שמאז החלטת הממשלה בנושא זה,
הסכימו המדינות הקונות מאתנו נשק להכליל בחוזה סעיף
המגביל העברתו לצד שלישי. וכן גם שפנייתנו בדבר הגבלה
כזו לגבי עסקות העבר נתקבלו בהבנה.

אין ישראל פועלת בחלל ריק. תהיה זו שגיאה מצדה לה'
טיל אמברגו על עצמה, אמברגו שאינו נובע מסיבות עקרוניות
בכלל לגבי האמברגו הקיים בעולם, וזה נוסף לאמברגו שעדיין
מקיימות מספר מדינות לגבי ישראל. חברי הכנסת יודעים
יפה את השיטה המסופעת של חרם המופעלת נגד ישראל.
אין טעם שנגכי חרם זה מטעמים שאינם חשובים או עקרי'
ניים, מה גם שהעקרונות עצמם הוצהרו על-ידי הממשלה
וזכו לתמיכתה של הכנסת הרביעית — והיום אפשר כבר
להגיד: גם של הכנסת החמישית.

אני מציע להסיר את שתי ההצעות מסדרהיום.

היו"ר י. ש. בן-מאיר:
נצביע על כל הצעה לסדרהיום לחד. אני מעמיד תחילה
להצבעה את הצעת חברת-הכנסת וילנטקה: לדון בדבר הימצ'
אות כלי-נשק ישראלים בידי צבא פורטוגל באנגולה, לאור
הפרסומים החודשים.

הצבעה

הצעת חברת-הכנסת א. וילנטקה לא נתקבלה.

היו"ר י. ש. בן-מאיר:
אני מעמיד להצבעה את הצעת חברת-הכנסת בנטוב: לדון
בדבר הבטחת האמצעים הנאותים שנשק שנמכר על-ידי
ישראל לא יגיע, שלא באשמתה, לידי צד שלישי.

הצבעה

הצעת חברת-הכנסת מ. בנטוב לא נתקבלה.

היו"ר י. ש. בן-מאיר:
הישיבה הבאה של הכנסת — ביום ב', בשעה 16.00.
ישיבה זו נעולה.

ובין אבחנה האויב. אתה לא צריך לערוב בין הדברים, חבר'
הכנסת בנטוב.

מרדכי בנטוב (מפ"ם):
אתה נהגת בענין זה בהתחלה באופן מעורפל למדי.

סגן שר-הבטחון ש. פרס:
לעומת זה אתה נהגת באופן בהיר מאד, אבל אחמול
יכולת לשים נקודה אחרי בהירות זו, אחרי שכולם הסכימו.
אני רוצה להתייחס לחלק היותר רציני של דברי חבר'
הכנסת בנטוב, בענין בעיית ההבטחה של אי-העברת הנשק
לצד שלישי.

ועדת שרים של הממשלה הקודמת, שכללה גם את שרי
מפ"ם, אחד מחבריה היה חבר בוועדת השרים הזאת, התעמ'
קה בנושא של סדרי מכירת הנשק על-ידי ישראל, וכן גם
בדבר העברתו לצד שלישי. ואם כי הממשלה החליטה לנקוט
באמצעים כדי להבטיח ביצוע מדיניות זו, יש לזכור שהש'
פעתנו בעולם היא מוגבלת, ובמיוחד מוגבלת השפעתנו
על חלוקת העוצמה הבינלאומית, כאשר עוצמה זו מתבטאת
בהספקת נשק. אין ספק שהתמקלע „עוזי“ הוא בין וכלי
הנשק הקלים המשובחים שבמינם, ואולי תתמקלע הטוב
ביותר בין אלה שאנו מכירים אותם. אך גורל המלחמות
אינו נקבע על-ידי תת-מקלעים — חוץ מאשר בארצות ערב —
ועיקר האיוון העולמי בנושק מתייחס למטוסי מלחמה, טנקים,
קליעים, צוללות וכדומה, שערכם רב יותר והפיקוח עליהם
אפשרי יותר.

הדרך הטובה ביותר להבטחה, שנשק ישראלי שנמכר
במדינה אחת, לא יועבר למדינו; אחרת כלי הסכמתה של
ישראל, הוא על-ידי הכנסת סעיף בחוזה ההספקה. אחרי
הכל, שיטת היחסים הבינלאומיים מסתמכת על חוזים ועל
סעיפיהם, ועם מדינות שאינן מקיימות חוזים, או חלקים מהן,
אין טעם לעשות בכלל חוזים.

כרם, כל מדינה שעושה חוזה, נזהרת שחוזה חדש
שהיא עושה לא יסתור חוזה קודם שלה או סעיף בקונסטי'
טוציה שלה. ישנן מדינות הקשורות ביניהן בהסכמים מסויי'
מים ברבר סדרי הספקת הנשק, או שהחוקה שלהן אינה מרשה
להן ליטול על עצמן סעיפי הגבלה הנראים כחשובים למדינה
המספקת את הנשק.

על כן החליטה הממשלה, שיש להכניס סעיף בחוזה
מכירת נשק, סעיף המגביל העברתו לצד שלישי. . .

ישראל בריהודה (אחדות העבודה—פועלי ציון):
מתי הוחלט על הכנסת סעיף זה?

סגן שר-הבטחון ש. פרס:
בוועות השרים אשר דנה בשאלה זו, לפני 4—5 חדשים.

ישראל בריהודה (אחדות העבודה—פועלי ציון):
זה היה בממשלה הקודמת, והועבר גם לממשלה זו?

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ל"ד — ל"ח

- א. שאלות. ת. החלטות בדבר —
1. הסמכת ועדת הכספים לפי סעיף 2 לחוק לקביעת משכורתם של נשיא המדינה, חברי הממשלה, שופטי המדינה ומבקר המדינה, תשי"א—1950;
 2. הסמכת ועדת הכספים לפי סעיף 4 לחוק מבקר המדינה (תיקון), תשכ"ב—1961;
 3. הסמכת ועדת הכספים לפי סעיף 17 לחוק הדיינים, תשט"ו—1955;
 4. הסמכת ועדת הכספים לפי סעיף 14 לחוק הקאזים, תשכ"א—1961;
 5. הסמכת ועדת הכספים לפי סעיף 26(3) לסקודת התעבורה (נוסח חדש).
- ב. חוק המעבר (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1961 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון), תשכ"ב—1961 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק הפיקוח על קידוחי מים (תיקון), תשכ"א—1961 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 2), תשכ"א—1961 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק שמאי מקרקעין, תשי"ח—1958 (קריאה ראשונה).
- ז. החלטה בדבר אישור הוראות —
1. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 2) (תיקון מס' 3), תשכ"א—1961;
 2. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 16), תשכ"א—1961;
 3. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 17), תשכ"א—1961;
 4. בצו-שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 3) (תיקון מס' 18), תשכ"א—1961;
 5. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשכ"א—1961.
- ח. חוק הנוטריונים למסכמים יוצאי-חוץ (תיקון) (מס' 3), תשכ"ב—1961 (קריאה שניה ושלישית).
- י. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, תשכ"ב—1961 (קריאה שניה ושלישית).
- יא. המצב בחברת החשמל (הצעות חברי-הכנסת ש. שיכמן וש. ז. אברמוב).
- יב. אורחים גרמניים בבתי-ספר בישראל (הצעת חברת-הכנסת א. רזיאל-נאור).
- יג. חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון), תשכ"ב—1961 (קריאה שניה ושלישית).
- יד. הצעות לסדר-היום.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ל"ד — ל"ח

54. מ. סנה (מק"י): הפסקת עיסקות הנשק עם גרמניה המערבית.
55. ה. לנדאו (תנועת החירות): התפתחויות פנימיות בגרמניה ועיסקות נשק עמה.
56. מ. סנה (מק"י): הימצאות כלי-נשק ישראליים בידי צבא פורטוגל באנגולה, לאור הפרסומים החרשים בעתו-נות.
57. י. ברזילי (מפ"ם): אי-חתימת עיסקות נשק עם גר-מניה.
58. מ. בנטוב (מפ"ם): הבטחת האמצעים האותים שנשק שמכרה ישראל לא יגיע, שלא באשמתה, לידי צד שלישי.
59. ת. טובי (מק"י): הקמת ועדה פרלמנטרית לחקירת נסיבות הריגתם של חמישה נערים ערביים בדרום הארץ על-ידי משמר הגבול.
60. י. חזן (מפ"ם): התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי.
61. א. בן-אליעזר (תנועת החירות): הצבעת משלחת ישראל בארגון האומות המאוחדות בעד סנקציות נגד הפרדציה של דרום-אפריקה.
62. ש. לורנץ (אגודת ישראל): הצבעת המשלחת הישר-אלית באו"ם בעבור סנקציות נגד דרום-אפריקה.

ג. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם

של נשיא המדינה וחברי הממשלה

- בהתאם לסעיף 2 לחוק לקביעת משכורתם של נשיא המדינה, חברי הממשלה, שופטי המדינה ומבקר המדינה, תשי"א—1950, מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את המשכורת של נשיא המדינה וחברי הממשלה.

ד. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתו של מבקר המדינה

- בהתאם לסעיף 4 לחוק מבקר המדינה (תיקון), תשכ"ב—1961, מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את המשכורת של מבקר המדינה והתשלומים האחרים שישולמו לו.

ה. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של הדיינים

בהתאם לסעיף 17 לחוק הדיינים, תשט"ו—1955, מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את המשכורת של הדיינים והתשלומים האחרים שישולמו להם.

ו. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של הקאדים

בהתאם לסעיף 14 לחוק הקאדים, תשכ"א—1961, מסמיכה הנה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את המשכורת של הקאדים והתשלומים האחרים שישולמו להם.

ז. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של שופטי התעבורה

בהתאם לסעיף 26(3) לפקודת התעבורה (נוסח חדש), שופטי התעבורה והתשלומים האחרים שישולמו להם בתקופת מסמיכה הכנסת את ועדת הכספים לקבוע את המשכורת של כהונתם.

ח. הצעת חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטית, תשכ"ב — 1961

המסים (גביה)², כאילו היו מס כמשמעותו באותה פקודה, אלא שסעיף 12 לאותה פקודה לא יחול; ואולם הקנס לא ייגבה כאמור, אלא לאחר שהמנהל הכללי של משרד הדואר, או מי שהוסמך לכך על ידו, ישלח לחיוב הודעה בכתב המציינת את שיעור הקנס שהוא חייב בו וכן שעומדים לגבותו על פי הפקודה האמורה (להלן — הודעת קנס); הודעת קנס לגבי קנס פיגור שהוטל מכוח סעיף 5א(א) (3) תישלח בדואר רשום.

35. הקטנת קנס

(א) המנהל הכללי של משרד הדואר רשאי להקטין את שיעור הקנס שהוטל מכוח סעיף 5א, או לוותר עליו לחלוטין, אם הוכח להנחת דעתו כי הפיגור בחידוש הרשיון נגרם על ידי נסיבות שלא היו תלויות במי שהוטל עליו הקנס.

(ב) הרואה עצמו נפגע על-ידי סירוב המנהל הכללי של משרד הדואר להקטין את הקנס או לוותר עליו, רשאי תוך ארבעה-עשר יום מהיום שבו הודע לו הסירוב לבקש משר הדואר לעיין בדבר שנית, ואין אחרי החלפת השר ולא כלום.

35. ערעור

מי שקיבל הודעת קנס והוא טוען שאינו חייב באגרת חידוש הרשיון או בקנס שהוטל, רשאי, תוך שלושים יום מיום קבלת הודעת הקנס, לערער לפני בית משפט השלום שבתחום שיפוטו נמצא מקום מגוריו.

35. מניעת הענשו כפולה

סעיף 5 לא יחול על עבירה שטעיף 5א זול עליה.

1. תיקון סעיף 2 בסעיף 2 לפקודת הטלגרף האלחוטית¹ (להלן — הפקודה); אחרי הגדרת "טלגרף אלחוטית" יבוא: "מקלט רדיו" — תחנת קליטה אלחוטית בין קבועה ובין מיטלטלת.

2. הוספת סעיפים 5א--5

אחרי סעיף 5 לפקודה יבוא:

"5א. קנס בעד אי-חידוש רשיון עבור מקלט רדיו

(א) אגרה שנקבעה בתקנות לחידוש רשיון להחזקת מקלט רדיו תשולם במועד שנקבע בתקנות; לא תודש הרשיון ולא שולמה האגרה במועד שנקבע, ייוסף עליה קנס פיגור בשיעורים אלה:

(1) עבור שני חדשים מהתאריך שנקבע לחידוש הרשיון — 20% משיעור האגרה;

(2) עבור חמישה חדשים מהתאריך האמור — 40% משיעור האגרה;

(3) עבור תשעה חדשים מהתאריך האמור — 60% משיעור האגרה.

(ב) אדם שהחזיק מקלט רדיו ללא רשיון החזקה לפני תחילתו של סעיף זה ועל פי יזמתו הודע על כך למנהל הכללי של משרד הדואר, רואים אותו לענין פקודה זו כאילו היה בעל רשיון ולא חידשו ביום שהחל להחזיק במקלט ובמועדים שלאחר מכן שנקבעו בתקנות, והוראות סעיף 5א יחולו עליו מן היום שהחל להחזיק במקלט.

35. גביה

אגרת חידוש רשיון וקנס פיגור ייגבו על פי פקודת

¹ חוקי א"י, כרך ב', פרק קנ"ב, עמ' 1519.

² חוקי א"י, כרך ב', פרק קל"ו, עמ' 1374.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

אם הוכח להנחת דעתה כי הפיגור בחידוש הרשיון נגרם עלידי נסיבות שלא היו תלויות במי שהוטל עליו הקנס. כן רשאית הוועדה לקבוע, שעורר שקיבל הודעת קנס אינו חייב באגרת חידוש הרשיון או בקנס שהוטל עליו".

(הערה: אם התקבל הסתייגות זו, יתוקן סעיף 15 בהצעת הוועדה כך: לאחר המלים "או בקנס שהוטל" ייוספו המלים "וטענתו נדחתה עלידי ועדת הערר").

לסעיף 2

ב. א ב נ י א ל מ צ י ע :

בסעיף 2 בהצעת הוועדה, במקום סעיף 5 המוצע יבוא סעיף זה:

„52. הקטנת קנס

(א) שר הדואר ימנה ועדת ערר לענין סעיף זה, שהיושב־ראש שלה ורוב חבריה יהיו נציגי ציבור.
(ב) ועדת הערר רשאית להקטין את שיעור הקנס שהוטל מכוח סעיף 5א, או לוותר עליו לחלוטין,

ט. הצעת חוק לשכת עורכי־הדין (תיקון), תשכ"ב — 1961

„105א. עבירות משמעת לפני תחילת החוק

עבירת משמעת למי פקודת עורכי־הדין, 1938, והחקיקות שהתקנו לפיה, שנעברה לפני יום תחילתו של חוק זה, והמועצה המשפטית לא התחילה לדון בה לפני אותו יום, תידון לפני כתי הדין המשמעתיים של הלשכה כאילו היתה עבירת משמעת לפי חוק זה שנעברה אחרי תחילתו.

3. תיקון סעיף 108

בסעיף 108 לחוק העיקרי יימחקו המלים „זכות הבחירה בבחירות אלה תהיה למי שערב תחילתו של חוק זה היה רשום בפנקס עורכי־הדין“, ובסופו יבוא: „לענין בחירות אלה ולענין כל אחד מאשר הדברים שייעשו לפני תחילתו של חוק זה בהתאם לסעיף 19 לפקודת הפרשנות⁽¹⁾, יראו את מי שהיה רשום בפנקס עורכי־הדין ביום ט"ז בכסלו תשכ"ב (24 בנובמבר 1961) כאילו הוא חבר־הלשכה; לענין סעיף זה תחילתו של סעיף 52 ביום ט"ו בכסלו תשכ"ב (23 בנובמבר 1961)“.

1. הוספת סעיף 52א

בחוק לשכת עורכי־הדין, תשכ"א—1961⁽¹⁾ (להלן — החוק העיקרי), לאחר סעיף 52 יבוא:

„52א. הפסקת חברותם של חברי הלשכה לתקופת כהונתם כשופטים או כדיינים

חברותו של חבר הלשכה שנתמנה שופט או דיין של בית דין דתי נפסקת כל עוד הוא משמש ככהונתו, והוא הדין במי שערב תחילתו של חוק זה היה רשום בפנקס עורכי־הדין לפי פקודת עורכי־הדין, 1938, ושימש אותה שעה בכהונת שופט או דיין כאמור; לענין סעיף זה, „שופט“ —

(1) שופט כמשמעותו בחוק השופטים, תשי"ג—1953⁽²⁾;

(2) שופט צבאי משפטאי כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו—1955⁽³⁾, המשמש ככהונתו בהיותו בשירות קבע של צבא־הגנה לישראל“.

2. הוספת סעיף 105א

לאחר סעיף 105 לחוק העיקרי יבוא:

⁽¹⁾ ס"ח 347, תשכ"א, עמ' 178.

⁽²⁾ ס"ח 132, תשי"ג, עמ' 149.

⁽³⁾ ס"ח 189, תשט"ו, עמ' 171.

⁽⁴⁾ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 1, עמ' 2.

סיכום הישיבות

- ישיבה ל"ד (י"ט בכסלו תשכ"ב — 27 בנובמבר 1961)
- היו"ר — ק. לוז.
- א. מזכיר הכנסת מ. רוזני הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. א. בן־אליעזר וש. לורנץ הגישו הצעות (נבדלות) לסדר־היום בדבר הצבעת משלחת ישראל באו"ם בעד סנקציות נגד דרום־אפריקה. ראש־הממשלה ד. בן־גוריון השיב להצעה. בחילופי הדברים השתתף א. רימלט. הוחלט: להסיר את הענין מסדר־היום.
- ג. שר־המשפטים ד. יוסף הביא לקריאה ראשונה את חוק המעבר (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1961. בוויכוח השתתפו: מ. בנין, י. הררי, ב. אזניה, י. ש. בן־מאיר, ח. רובין.
- ישיבה ל"ה (י"ט בכסלו תשכ"ב — 27 בנובמבר 1961)
- היו"ר — י. ש. בן־מאיר.
- א. שר־הדתות ז. ורהפטיג השיב על שאילתות בדבר: מקום תפילה לתושבי ברטעה; הקצבת משרד הדתות להקמת מסגד באום־אל־פחם.
- ב. בהמשך הדיון על חוק המעבר (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1961, השתתפו: י. ברי־הודה, מ. סנה, ז. בר־רב־האי. מ. פרוש, ש. ז. אברמוב.
- ישיבה ל"ו (כ' בכסלו תשכ"ב — 28 בנובמבר 1961)
- היו"ר — ב. אידלסון.
- א. השרים השיבו על שאילתות בדבר: תוצאות הפניה לאוצרות־חוף בדבר המצאת חומר לצורך משפט אייכמן; התנהגות המשטרה כלפי מפגינים במעלות; שימוש בלעדי בחובות או בכיכרות על־ידי גופים ציבוריים; תלונתו של מר פכרי בשטאוי נגד קצין משטרה; החזרת פעוטה שנעלמה בקריית־מלאכי; שיחת עתונאי עם האסיר נחמן שטרקס; פעולות המשטרה להתזרת הילד י. שוכמבר להוריו; סירובו של רופא להגיש עזרה רפואית; בית החולים לחולי נפש במבצר עכו.
- ב. מזכיר הכנסת מ. רוזני הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ג. בהמשך הדיון על חוק המעבר (תיקון מס' 6), תשכ"ב—1961, השיב שר־המשפטים ד. יוסף למתווכחים.
- ד. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
- ישיבה ל"ז (כ' בכסלו תשכ"ב — 28 בנובמבר 1961)
- היו"ר — נ. ניר־רפאלקס.
- א. שר־החינוך והתרבות א. אבן מסר הודעה על מינוי סגן שר החינוך והתרבות.
- ב. השרים השיבו על שאילתות בדבר: בול זכרון למאבק הגבורה נגד הנאצים; כריכה פגומה של מדריך הטלפון; מניעת ליקויים במדריך הטלפון; סידורים נאותים בבית־ספר לילדים חרשים בתל־אביב; הספקת ספרים לתלמידי בית־הספר הממלכתי־דתי בגני־תקה; התנהגותו של מדריך גנ"ע במסע טיול; פרטים על ביקור משלחת מחנכים מיישראל בגרמניה המערבית; תפקירו של מר מ. וורטהיימר במשרד הסעד; עזרת לשכת הסעד לגברת פ. טטולר; הכשרת מורים יועצים בקורסים אוניברסיטאיים.
- ג. סגן מזכיר הכנסת א. צידון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ד. ש. מיקוניס, ח. לנדאו וי. ברזילי הגישו הצעות (נבדלות) בדבר עסקות נשק עם גרמניה. ראש־הממשלה ד. בן־גוריון השיב להצעות. בחילופי הדברים השתתף ש. לורנץ. הוחלט: להסיר את הענין מסדר־היום.
- י. גלילי מסר הודעה.
- ה. א. חביבי הגיש הצעה לסדר־היום בדבר נסיבות הריגתם של חמישה נערים ערביים בדרום הארץ על־ידי משמר הגבול. י. חזן הגיש הצעה לסדר־היום בדבר התקריות בגבול ובעיות הנוער הערבי. ראש־הממשלה ד. בן־גוריון השיב להצעות. בחילופי הדברים השתתף י. שערי. הוחלט: להסיר את ההצעות מסדר־היום.
- ו. י. ש. בן־מאיר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): הביא לקריאה שניה חוק לשכת עורכי־הדין (תיקון), תשכ"ב—1961. הוחלט: לקבל את החוק.
- ז. א. וילנסקה הגישה הצעה לסדר־היום בדבר הימצאות כל־ינשק ישראליים בידי צבא פורטוגל, לאור הפרסומים החדשים בעתונות. מ. בנוטוב הגיש הצעה לסדר־היום בדבר הבטחת האמצעים הגאומים שנשק שמכרה ישראל לא יגיע, שלא באשמתה, לידי צד שלישי. סגן שר־הבטחון ש. פרס השיב להצעות. הוחלט: להסיר את ההצעות מסדר־היום.
- ח. צדוק (יו"ר ועדת הכנסת) הביא הצעות החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לקבוע את משכורתם של נשיא המדינה, חברי הממשלה, מבקר המדינה, הדיינים, הקאדים ושופטי התעבויה. הוחלט: לקבל את ההחלטות.
- י. שר־המשפטים ד. יוסף הביא לקריאה ראשונה חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון מס' 2), תשכ"א—1961. בוויכוח השתתפו: א. טיאר, י. שערי, י. ריפתין, ט. סנה־דראי, י. קרגמן, שר המשפטים השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת העבודה.